

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Tadeáš Sobek

**Postavení prezidenta České republiky v komparaci
s postavením prezidentů Francie a Německa**

**The position of the President of the Czech Republic in
comparison with the position of the Presidents of France
and Germany**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Théroová

Olomouc 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů.

V Olomouci dne 27.4. 2021

.....

Podpis

Poděkování

Rád bych poděkoval paní Mgr. Lence Thérové za ochotu, trpělivost, cenné rady a připomínky při vedení mé bakalářské diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1. Definice parlamentního, prezidentského a poloprezidentského režimu	12
1.1 Definice parlamentního a prezidentského režimu	12
1.2 Definice poloprezidentských režimů	13
1.2.1 Definice poloprezidencialismu Maurice Duvergera	14
1.2.2 Definice poloprezidencialismu Roberta Elgieho	18
1.2.3 Definice poloprezidencialismu Giovanni Sartoriho	20
2. Metody měření prezidentských pravomocí	23
2.1 Metoda Alana Siaroffa	24
2.1.1 Základní tři otázky Alana Siaroffa	25
2.1.2 Indikátory Alana Siaroffa	26
3. Porovnání Francie, České republiky a Německa v rámci jednotlivých definic	28
3.1 Koncept Maurice Duvergera	28
3.1.1 Pátá Francouzská republika	28
3.1.2 Německá Spolková republika	29
3.1.3 Česká republika	29
3.2 Koncept Roberta Elgieho	32
3.2.1 Pátá Francouzská republika	32
3.2.2 Německá Spolková republika	32
3.2.3 Česká republika	32
3.3 Koncept Giovanni Sartoriho	33
3.3.1 Pátá Francouzská republika	33
3.3.2 Německá Spolková republika	34
3.3.3 Česká republika	35
3.4 Shrnutí	37
4. Analýza prezidentských pravomocí ve Francii, České republice a Německu dle metody Alana Siaroffa	38
4.1 Bodové ohodnocení prezidentské síly	38
4.1.1 Všelidová volba	39
4.1.2 Souběh prezidentských a parlamentních voleb	40
4.1.3 Samostatná jmenovací pravomoc	41
4.1.4 Předsedání schůzím kabinetu	43
4.1.5 Veto	43
4.1.6 Významné pravomoci v době krize	44

4.1.7 Zahraniční a bezpečnostní politika	45
4.1.8 Hlavní role v utváření vlády	46
4.1.9 Rozpuštění zákonodárného sboru	47
4.2 Komparace výsledků	49
Závěr.....	51
Prameny a literatura.....	54

Úvod

Česká republika bývá obvykle považována za parlamentní demokracii (Bureš, Charvát, Just, & Štefek, 2012, s. 153). V klasickém parlamentním systému existuje dvouhlavá exekutiva, ve které však drží moc zejména vláda v čele s premiérem. Hlava státu, v případě České republiky prezident, zastává funkci reprezentativního a symbolického charakteru. V posledních letech se však vedou diskuse, jestli se Česká republika nestala spíše režimem poloprezidentským. Za počátek těchto debat můžeme považovat zavedení přímé volby prezidenta v roce 2012. Přímá volba prezidenta je typická spíše pro poloprezidentské a prezidentské režimy, navíc zavedením všeobecné volby se současně zvýšila i prezidentská legitimita, která nyní vychází přímo z lidu. Již z tohoto můžeme vyzorovat určitou odchylku od klasického parlamentního režimu. Otázkou však zůstává, zdali můžeme zavedení přímé volby prezidenta v České republice považovat za tolik zásadní změnu, která se promítla i na celém charakteru režimu

Bakalářská práce se zabývá komparací českého, francouzského a německého prezidenta. Francouzský prezident byl vybrán, jelikož Francii považujeme za typický poloprezidentský režim (srov. Duverger, Sartori). Německá Spolková republika naopak představuje parlamentní režim¹ s velmi slabým prezidentem. Jedná se o interpretativní případovou studii, která vychází ze zavedených teoretických konceptů, které následně aplikuje na konkrétní případy (Lijphart, 1971). Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zdali Česká republika stále splňuje náležitosti parlamentního režimu se slabým prezidentem, či se z ní stal režim poloprezidentský. Nejdříve je provedena komparace jednotlivých zemí ve světle definic poloprezidentských režimů Maurice Duvergera, Roberta Elgieho a Giovanni Sartoriho. Cílem první části srovnání je zjistit, jaká kritéria poloprezidentského režimu Česká republika splňuje a k jaké z námi vybraných zemí má ve světle vybraných definic blíže. Ve druhé části jsou vybraní prezidenti bodově ohodnoceni a komparováni dle metody měření Alana Siaroffa, která nám pomůže odhalit sílu prezidentů ve vybraných zemích. Je nutno podotknout, že se jedná o rozdílné státy vzhledem k velikosti, historii i kultuře, což není v komparativní analýze nejlepší volbou. Vzhledem k našemu záměru a cíli práce však vybrané země představují ideální příklady poloprezidentského a parlamentního typu režimu.

Základní hypotéza práce vychází z předpokladu, že ačkoli byla v České republice zavedena přímá volba prezidenta, z České republiky se nestal poloprezidentský systém. Naše

¹ Konkrétně označovaný jako racionalizovaný parlamentarismus (viz Klokočka, 2006, s. 196-207).

hypotéza tedy zní: „Zavedení přímé volby prezidenta netransformovalo Českou republiku na režim poloprezidentský“.

Zajímavost této problematiky spočívá zejména v tom, že se autoři velmi často liší nejen ve znění definice poloprezidentských režimů, ale zejména ve výčtu zemí, které jako poloprezidentské režimy můžeme označit (srov. Duverger, Elgie, Sartori a další). Rovněž můžeme zaznamenat výrazné rozdíly u metod měření jednotlivých autorů, skrze které se snaží zachytit prezidentské pravomoci a prezidentskou sílu (srov. McGegor, Metcalfová, Siaroff a další). Badatel má ve výsledku na výběr z celé řady definic i metod, které může ve své práci využít. Na druhou stranu široký výběr definic vnáší celkový zmatek při kategorizaci zemí. To ostatně můžeme pozorovat i na příkladu České republiky. Vzhledem k definici Roberta Elgieho bychom Českou republiku do poloprezidentských režimů zařadit mohli (Brunclík & Kubát, 2014, s. 123). Naopak středoevropští politologové se přiklánějí k názoru, že Česká republika stále patří do režimů parlamentních (Tamtéž, s. 127). Nepanuje tedy jednotná shoda v definici poloprezidentského režimu, výčtu zemí, které do poloprezidentského režimu můžeme zařadit a ani ve formě měření odhalující prezidentskou sílu.

Bakalářská práce se geograficky zaměřuje na Francii, Německo a Českou republiku. Časově se zabývá obdobím po zavedení přímé volby prezidenta v České republice, tedy na interval od roku 2012 do roku 2021. Zejména však zkoumá aktuální volební období prezidentů České republiky, Francie, Německa a současnou politickou situaci.

Téma poloprezidentských režimů je zpracováno řadou odborných článků. Z českého prostředí se jedná například o články Miloše Brunclíka a Michala Kubáta *Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů a Český demokratický režim po roce 2012: přechod k poloprezidencialismu?*, které byly publikovány v letech 2014 a 2016. Ze zahraničního prostředí bychom mohli například zmínit článek Roberta Elgieho *The Politics of Semi-Presidentialism* nebo článek Lee Kendall Metcalfové *Measuring Presidential Power*, ve kterém měří prezidentskou sílu. Jak již však bylo zmíněno, řada článků se liší, jelikož zauímají odlišný postoj vzhledem k definici i výčtu poloprezidentských států. Pokud bychom se podívali na zahraniční prostředí, řada anglojazyčných politologů považuje režimy střední Evropy za poloprezidentské. Naopak politologové ze střední Evropy zastávají názor, že se jedná o režimy parlamentní. Hlavním důvodem tohoto rozdílu je, že většina anglojazyčných autorů vychází z předem dané definice Roberta Elgieho. Středoevropští výzkumníci se však zaměřují spíše na podrobné analýzy

jednotlivých případů (Brunclík & Kubát, 2014, s. 127). Již z tohoto důvodu je stále relevantní pokusit se kategorizovat režim České republiky, jelikož nepadá do obecné shody o jeho povaze.

Práce ve své první části vychází z Maurice Duvergera, Roberta Elgieho, Giovanni Sartoriho a jejich definic poloprezidentských režimů. Maurice Duvergera můžeme označit za určitého průkopníka poloprezidentských systémů. Konkrétně se zaměřujeme na jeho dílo z roku 1980 ve kterém představuje základní definici, charakteristiky poloprezidentských systémů a transformační mřížku, která objasňuje prezidentské postavení ve vztahu složení parlamentní většiny a prezidenta. Ačkoli se jedná o dílo staršího vydání, představuje dobré zachycení poloprezidentských režimů. Na druhou stranu je však Duvergerova definice i kritizována (viz Linz, Shugart & Carey, Elgie a další). Jako největší problém bychom mohli označit nedostatečné přiblížení ústavního kritéria „značných prezidentských pravomocí“. Zde je totiž ponechán velký prostor pro individuální interpretaci tohoto definičního bodu.

Dalším diskutovaným autorem je Robert Elgie a jeho dílo z roku 1999. Elgie ve snaze přinést určité objasnění zjednodušil definici poloprezidentských systémů a lze ho nyní považovat za jednoho z nejvýznamnějších autorů zabývajících se touto tematikou. Elgieho definice však vypouští kritérium významných prezidentských pravomocí, a naopak za stěžejní prvek považuje všeobecnou volbu prezidenta. Toto zjednodušení definice je však řadou autorů kritizováno², jelikož má za následek velmi obsáhlý seznam poloprezidentských států.

Giovanni Sartori se při deskripci poloprezidentského systému snažil, aby jeho definice příliš nezobecňovala, ale aby naopak nebyla ani příliš striktní. Ve výsledku však za poloprezidentské režimy považuje jen velmi málo států, takže jeho definici za striktní označit můžeme. Na druhou stranu například Hloušek zmiňuje: „...*při kritickém pohledu na ni (Sartoriho definici) lze poukázat na skutečnost, že ji splňuje prakticky každý prezident mimo prezidentský systém, který je volen všelidovou volbou.*“ (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 97). Konkrétně naráží na kritérium přesouvání moci mezi prezidentem a premiérem. Následně však dodává, že pokud se tímto bodem myslí, že prezident má alespoň někdy převahu nad premiérem, pak je definice jen obtížně zpochybnitelná (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 98). Definici Giovanni Sartoriho tedy již vzhledem k jeho výčtu poloprezidentských států označujeme jako přísnou.

² Viz Brunclík & Kubát (2014)

Při komparaci Francie, Německa a České republiky jsme významným dílem vycházeli ze znění ústav jednotlivých států³. Ačkoli tedy existuje rozdíl mezi ústavním zněním a reálnou praxí (viz Duverger, 1980, s. 179), ústava stále představuje velmi důležitý prvek, který vymezuje nejen prezidentovo postavení, ale i celkový charakter režimu. Dále jsme při komparaci vycházeli z odborné literatury a článků, které pojednávaly o námi vybraných státech. V případě Páté Francouzské republiky jsme čerpali informace z knihy Michela Perottina *Francouzský politický systém*. Jedná se o velmi komplexní knihu, která zaznamenává politický vývoj Francie již od roku 1870. Dalším zdrojem nám byla publikace Ondřeje Preusse s názvem *Přímá volba prezidenta jako esenciální znak poloprezidentské formy vlády ve Francii*. Z tohoto článku nám nejvíce posloužila kapitola číslo šest, která se zabývala pravomocemi prezidenta, což jsme využili zejména při přidělování bodů v rámci našeho bodového ohodnocení. Vzhledem k Německé Spolkové republice jsme vycházeli z knihy Petra Fialy *Politický systém Spolkové republiky Německo*. Dílo se snaží zachytit základní charakteristiky německého politického systému a dobře shrnuje jeho základní aspekty. Za pozitivum bychom také mohli považovat přítomnost řady schémat, které čtenáři mohou ulehčit orientaci a přispět k lepšímu pochopení daného tématu. Jedinou nevýhodou této publikace je starší datum vydání. Kniha totiž pochází z roku 1994, na což si čtenář musí dát pozor a přistupovat k určitým informacím obezřetně. Na druhou stranu valná většina informací, které jsou v knize zachyceny a vztahují se k našemu tématu, stále platí. Německým politickým systémem se zabývala také monografie Martina Jeřábka *Srovnávání politických systémů Německa a Rakouska*. Autoři se v této publikaci zaměřovali na komparaci Rakouska a Spolkové republiky Německo. Pro naše účely však byly využity pouze části, které se zabývaly Spolkovou republikou. Celkově bylo téma zpracováno dobře a přehledně, nicméně existuje ještě řada témat, která zahrnuta nebyla. Toho jsou si však vědomi i samotní autoři, kteří na tento problém v úvodu knihy upozornili. Vzhledem k našemu cíli a záměru práce však kniha disponovala celou řadou pro nás potřebných informací. Dále jsme informace získávali z díla Vladimíry Dvořákové *Základní modely demokratických systémů*. I přesto, že se jedná o publikaci spíše učebnicového charakteru, kniha dobře zachycuje hlavní informace ohledně námi vybraných států. Zejména jsme z této knihy čerpali ze statě Jiřího Kunce a Vladimíry Dvořákové s názvem *Francouzská republika: proměny vládnutí v V. republice* a také statě Šárky Strahalové s názvem *Spolková republika Německo: koaliční proměny kancléřské demokracie*. Co se týká České republiky

³ V případě Francie máme na mysli Ústavu Páté Francouzské republiky, v případě Německa zase Základní zákon Spolkové republiky Německo. Dále v textu je však označujeme jako Ústava Francouzské republiky a Ústava Německé republiky.

pravděpodobně nejdůležitějším zdrojem informací byla Ústava. Neméně důležitým zdrojem byly také publikace řady českých politologů, jako je například Michal Kubát, Miloš Brunclík a další. Konkrétně bych zmínil například dílo Michala Kubáta *Jak definovat poloprezidentský režim?* Jež nám bylo „odrazovým můstkem“ v začátcích psaní bakalářské práce. Určitý počet doplňujících informací, pojednávajících zejména o České republice, byl získán z internetových zdrojů. Řadu z nich však nemůžeme považovat za stěžejní, jelikož se nejedná o zdroje odborné. Přesto nám posloužily k lepší ilustraci politického dění v minulosti i současnosti.

Ohodnocení síly prezidentů bylo provedeno skrze metodu Alana Siaroffa jehož práce vyšla v roce 2003 v článku *Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction*. Vzhledem k roku vydání je tedy nutno provést aktualizaci jeho výsledků. Metoda měření prezidentských pravomocí Alana Siaroffa byla vybrána, jelikož se nezaměřuje pouze na ústavní znění, ale snaží se zohlednit i reálnou praxi a fungování režimu. Siaroff se navíc již v úvodu práce snaží jednotlivé režimy kategorizovat skrze odpovědi na tři základní otázky, které dle něj hrají roli při rozřídění režimů. Jedná se o otázky zabývající se duální exekutivou, všelidovou volbou a odpovědností hlavy vlády zákonodárnému sboru. Odpověďmi na otázky však nezískáme výsledky, které bychom mohli brát jako konečné, ale poslouží nám alespoň k prvotnímu utřídění jednotlivých zemí do konkrétních kategorií. Další výhodou jeho metody je, že počet indikátorů není příliš široký. Siaroff se tedy snaží brát v potaz jen ty, které jsou dle něj nejdůležitější. Siaroffova metoda má však i určitá úskalí. Jako její nejvýraznější nevýhodu bychom mohli považovat dichotomické hodnocení. Tím je sice celé měření zjednodušeno, výsledky však mohou být zkresleny, jelikož řada proměnných si žádá širší škálu hodnocení. Pro účely naší práce však metoda Alana Siaroffa představuje dobré východisko pro měření prezidentské síly.

Bakalářská práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola je dále rozdělena na dvě podkapitoly. V první z nich jsou nastíněny základní charakteristiky parlamentního a prezidentského režimu. Nejedná se však o podrobný popis, ale pouze o představení typických znaků obou režimů. Spíše stručná deskripce byla zvolena, jelikož se nejedná o hlavní téma naší práce. Druhá podkapitola se zaměřuje na definice poloprezidentských režimů Maurice Duvergera, Roberta Elgieho a Giovanni Sartoriho. Cílem této části je seznámit čtenáře s pohledem těchto autorů na problematiku poloprezidentských režimů skrze uvedení jejich definic, charakteristických prvků a myšlenek. Podkapitola nám následně odhalí rozdílnost jejich názorů na to, jak poloprezidentský režim definovat a jaké země do něj zařadit.

Ve druhé kapitole budeme rozebírat metody měření prezidentských pravomocí dle vybraných autorů. V první části se jedná o metody Jamese McGregora, Timothyho Frye, Matthewa Shugarta a Johna Careyho, Kendall Lee Metcalfové a André Krouwela. Metody měření těchto autorů jsou nastíněny opravdu jen velmi stručným způsobem, jelikož naše práce žádnou z nich nevyužívá. Větší pozornost je následně věnována metodě Alana Siaroffa, která je později využita při analýze prezidentské síly ve vybraných státech.

Ve třetí kapitole budeme aplikovat definice Maurice Duvergera, Roberta Elgieho a Giovanni Sartoriho na Pátou Francouzskou republiku, Německou Spolkovou republiku a Českou republiku. Následně budou státy komparovány s cílem zjistit, s jakou z námi vybraných zemí sdílí Česká republika více společných prvků ve světle vybraných definic.

Čtvrtá kapitola provádí analýzu prezidentských pravomocí ve Francii, České republice a Německu skrze metodu Alana Siaroffa. V analýze přidělujeme vybraným prezidentům body za přítomnost, či nepřítomnost určité pravomoci. Nejedná se však o pouhé přidělení bodů, ale je zde rovněž zahrnut i rozbor každé proměnné v rámci vybraných států. To čtenáři odhaluje, z jakého důvodu jsme se rozhodli přidělit konkrétní skóre. V poslední části budou naše výsledky shrnuty a bude provedena komparace s cílem zjistit, k jaké z námi vybraných zemí má Česká republika vzhledem k prezidentské síle blíže. Na to naváže celkový závěr bakalářské práce, který bude shrnovat výsledky komparace vybraných zemí v rámci jednotlivých definic i výsledků našeho měření.

1. Definice parlamentního, prezidentského a poloprezidentského režimu

V této kapitole se pokusíme nastínit základní charakteristiky parlamentního, prezidentského a poloprezidentského režimu. První podkapitola pojednává o režimu parlamentním a prezidentském. Druhá podkapitola se zaměřuje na režim poloprezidentský.

1.1 Definice parlamentního a prezidentského režimu

V následující podkapitole se pokusíme stručně nastínit základní charakteristiky parlamentního a prezidentského režimu. Jedná se o dva z hlavních typů politických demokratických režimů, proto je důležité ujasnit si jejich základní definice. Dobrá definice konceptu je totiž stěžejním prvkem při následné kategorizaci zemí. Nejedná se však o hlavní záměr naší práce, proto jsou zde zmíněny pouze ty nejdůležitější prvky.

U parlamentních systémů, jak už sám název napovídá, má svrchovanou roli parlament (Sartori, 2011, s. 110). Základním znakem této formy vlády je sdílení moci mezi vládou a legislativním tělesem (Kouba, 2010, s. 2; Šedová, 2012, s. 339). Zásadními volbami jsou volby parlamentní, které probíhají přímo. Z voleného parlamentu je následně vytvořena vláda, která je na parlamentu závislá. Pokud by tedy vláda nezískala důvěru parlamentu či by jí byla vyslovena nedůvěra, ve své funkci končí (Stepan & Skach, 1993, s. 3; Šedová, 2012, s. 339). Moc výkonnou drží zejména vláda v čele s premiérem, naopak prezident nedisponuje výraznými pravomocemi a zastává roli spíše symbolickou a reprezentativní (Kouba, 2010, s. 2). Není tedy oprávněn pravidelně zasahovat do státních záležitostí (Šedová, 2012, s. 340). Funkce hlavy vlády a hlavy státu jsou rovněž v parlamentním systému odděleny (Kouba, 2010, s. 2). Posledním definičním znakem parlamentního režimu, kterému je však dle různých autorů přikládána rozdílná důležitost, je nepřímá volba prezidenta (Šedová, 2012, s. 339-340). Zejména dva poslední body jsou v našem případě důležité. V České republice byla totiž zavedena přímá volba prezidenta, což odporuje klasickému, ačkoli ne všemi autory uznávanému znaku. Vzhledem k zasahování do státních záležitostí můžeme v případě České republiky rovněž pozorovat určitý prezidentský aktivismus.

V prezidentském systému je naopak výkonná a zákonodárná moc oddělena. Jsou na sobě tedy nezávislé (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 88; Kouba, 2010, s. 2). Každá z nich má své vlastní volby, z čehož vyplývá i jejich vlastní legitimita (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 82). Výkonná moc není odpovědná moci zákonodárné, a naopak představitelé moci výkonné nemohou rozpustit legislativní těleso (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 81). Exekutiva je monistická, což znamená, že moc je v rukou prezidenta, který je současně hlavou

státu i vlády. Dalším charakteristickým znakem je fixní volební období, mandát prezidenta ani zákonodárné moci tedy nelze zkrátit (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 81). Jako další definiční znak bychom mohli považovat přímou nebo všelidovou volbu prezidenta (Kouba, 2010, s. 2-3). Reálně však existují určité státy, které jako prezidentské systémy označit můžeme, a to i přesto, že volba prezidenta neprobíhá čistě přímo, ale například skrze volitele (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 82). Určující roli hraje také ústava. V prezidentských systémech prezident disponuje ústavně řadou pravomocí, naopak v režimech parlamentních nikoli (Kouba, 2010, s. 4).

1.2 Definice poloprezidentských režimů

Řada autorů se pokoušela o definici poloprezidentského režimu. Jedná se například o autory jako Maurice Duverger, Robert Elgie, Matthew Shugart a John Carrey, Alan Siaroff, Giovanni Sartori a další. Jak již bylo zmíněno výše, definice konceptu je pro pochopení určité problematiky zásadní. Dle definice totiž dokážeme rozdělit státy do jednotlivých typů režimu. Problémem však zůstává, jak ostatně zmiňuje sám Robert Elgie (1999, s. 2), že koncept poloprezidentského režimu je poměrně nejasný. Panuje zmatek jednak okolo samotné definice, tak i kolem zemí, které by se daly jako poloprezidentské označit, jelikož definice jednotlivých autorů se liší. Giovanni Sartori proto zdůrazňuje, že je velmi důležité použít správnou a precizní definici (Kubát, 2015, s. 18). V tomto případě Giovanni Sartori nejvíce poukazoval na problém tzv. natahování pojmu (conceptual stretching)⁴. To ve výsledku znamená jeho přílišné zobecnění, které by v našem případě vedlo k nesprávnému zařazení České republiky do určitého typu režimu (Kubát, 2015, s. 19). Je také nutno dodat, že řada politických teoretiků kategorii poloprezidentských režimů vůbec neuznává (Brunclík & Kubát, 2016, s. 627–628). Cílem této kapitoly je tedy zachytit a rozebrat základní charakteristiky a myšlenky vybraných autorů zabývajících se poloprezidentskými režimy. Důležitost jejich definic poloprezidentských režimů je zejména v tom, že nám následně pomohou odhalit, jaký režim skutečně panuje v České republice.

V této bakalářské práci byli vybráni tři z největších autorů zabývajících se touto tematikou. Jedná se o Maurice Duvergera, kterého lze pokládat za prvního politologického autora, který popsal poloprezidentský režim, nastínil jeho kritéria a vybral země, které díky jeho definici označil za poloprezidentské státy. První definice sepsal již v roce 1970 a 1974. V této části se však zaměříme na práci, která byla sepsána roku 1980. Dalším stěžejním autorem je

⁴ Pojem je více rozebrán v článku Michala Kubáta s názvem *Giovanni Sartori: empirický a angažovaný politolog v přespříliš empirické a pramálo angažované politické vědě* (2015, s. 18-19).

Robert Elgie, který se pokusil tento koncept ujasnit. Vycházel převážně z nejasností Duvergerova konceptu, které byly řadou autorů kritizovány a navrhl novou, zjednodušenou definici, která je však některými považována až za příliš zjednodušenou. Přesto je Elgieho definice všeobecně přijímaná (Kubát, 2014, s. 141). Třetím a posledním autorem rozebíraným v této kapitole bude Giovanni Sartori, který se snaží svou definicí příliš nezobecňovat, aby se vyhnul tzv. natahování pojmu (conceptual stretching), ale zároveň dbá na to, aby nebyla ani příliš striktní a tím pádem nevyřazovala státy, které by se lišily jen v určité odchylce. Zde bych rád podotknul, že následné podkapitoly primárně čerpají z výše zmíněných autorů. Jedná se tedy o určitý výčet z jejich konkrétních děl. Tvrzení a myšlenky autorů nejsou podloženy další odbornou literaturou. Je tak učiněno z prostého důvodu, kterým je snaha zachytit autentičnost jejich přístupů k poloprezidentským režimům.

1.2.1 Definice poloprezidencialismu Maurice Duvergera

Koncept Maurice Duvergera můžeme považovat za jedno ze stěžejních děl, které se zabývají poloprezidentskými režimy. Do svého konceptu zahrnul několik zemí, které v jeho době splňovaly charakteristiky poloprezidentského režimu. Za průkopníka, který byl určitou inspirací v jeho studiu, bychom mohli označit Francii, konkrétně Pátou Francouzskou republiku. Dále do jeho výčtu poloprezidentských zemí bylo zařazeno také Finsko, Rakousko, Irsko, Island, z historie Výmarská republika a později, díky nové ústavě, bylo přidáno také Portugalsko (Duverger, 1980, s. 165). Nejednalo se však o naprosto stejnorodé systémy. V každé z těchto zemí prezident disponoval odlišnou prezidentskou silou. Proto následně tyto poloprezidentské země rozdělil do tří kategorií v závislosti na síle prezidenta. Prezident může být slabý, silný anebo může sdílet svou moc s parlamentem (Duverger, 1980, s. 165). Třetí typ bychom mohli označit, jak už sám název napovídá, za mezistupeň mezi prezidentem silným a slabým. Z tohoto rozdělení vyplývá, že poloprezidentský režim nemá zcela jasné vymezení prezidentské síly, tzn. ve dvou zemích označených jako poloprezidentské režimy, může být značný rozdíl v prezidentově reálné moci (Duverger, 1980, s. 165). Proto je důležité detailně se podívat na všechny faktory, které prezidentskou sílu ovlivňují. Dle Maurice Duvergera poloprezidentský režim definují čtyři základní proměnné, kterými jsou ústavní rámec, složení parlamentní většiny, vztah mezi prezidentem a parlamentní většinou, a nakonec specifické národní faktory (Duverger, 1980, s. 166).

Ústavní rámec musí podle Duvergerova popisu splňovat tři základní prvky, aby mohl být označen jako poloprezidentský. Jedná se o všeobecnou volbu prezidenta, prezident musí mít dle ústavy řadu pravomocí a také proti němu musí stát předseda vlády s ministry, kteří mají

výkonnou moc a mohou zůstat ve funkci, dokud jim nebude vyslovena nedůvěra parlamentem (Duverger, 1980, s. 166). Na první pohled by se definice mohla zdát poměrně jasná, v praxi však naráží na řadu nedostatků. U prvního bodu, tzn. všeobecné volby prezidenta, Maurice Duverger narážel na reálnou praxi ve Finsku. Ve Finsku byl totiž prezident volen prostřednictvím volitelů a nikoli přímo⁵ (Duverger, 1980, s. 166). Bylo by však chybou vyřadit Finsko z poloprezidentských režimů jen na základě nesplnění tohoto kritéria. To ostatně dokazují i Spojené státy americké, kde je prezident volen voliteli⁶ a přesto režim označujeme jako prezidentský. Z opačného úhlu pohledu by tedy druh volby prezidenta nemusel hrát důležitou roli ani v parlamentním systému. Vzhledem k druhému bodu, kterým jsou značné prezidentské pravomoci, vyvstává otázka, co značné prezidentské pravomoci vlastně znamenají a jaké pravomoci by tedy prezident dle této definice měl mít (Duverger, 1980, s. 166). Jak již bylo zmíněno výše, prezidentská síla se liší napříč zeměmi. Tento bod se ostatně stal nejproblematictější částí celé definice, jelikož Maurice Duverger nezmiňuje, co přesně se značnými prezidentskými pravomocemi myslí. Právě díky této nejasnosti se řada autorů snaží změřit prezidentskou sílu dle různých indexů.

Při porovnání ústav s reálnou silou prezidenta shledáváme, že existuje značný rozdíl mezi jejich zněním a praxí, a to paradoxně i přesto, že řada z ústav těchto států je víceméně homogenních. Duverger to vysvětluje čtyřmi parametry. Prvním je samotné znění ústavy. Druhým parametrem jsou tradice a okolnosti v dané zemi. Třetím je složení parlamentní většiny a posledním čtvrtým parametrem je postavení prezidenta k této většině (Duverger, 1980, s. 177). V konečném důsledku tedy můžeme říci, že ústavní znění není jediným ukazatelem pro měření síly prezidenta. To ostatně dokládá i tabulka Maurice Duvergera porovnávající reálnou sílu prezidenta a ústavní znění v zemích, které jsou dle jeho definice označeny za poloprezidentské.

⁵ To se změnilo roku 1994, kdy byla zavedena všeobecná volba.

⁶ Volbu nazýváme „jakoby“ přímou.

Tabulka 1.: *Pravomoci prezidenta ústava/praxe*

	Pravomoci prezidenta	
	dle ústavy	v praxi
1.	Finsko	Francie
2.	Island	Finsko
3.	Výmarská republika.	Výmarská republika.
4.	Portugalsko	Portugalsko
5.	Rakousko	Rakousko
6.	Francie	Irsko
7.	Irsko	Island

(Duverger, 1980, s. 179)

Jak ukazuje tato tabulka, největší rozdíl mezi zněním ústavy a reálnou praxí můžeme pozorovat ve Francii, kde je dle ústavy prezident jeden z nejslabších, ale v praxi se řadí k těm nejsilnějším. Opačným případem je Island, kde se sice prezident těší významným ústavním pravomocím, v praxi je však uveden jako jeden z nejslabších. U ostatních případů už je podobnost mezi ústavou a praxí značnější.

Druhým parametrem je kombinace tradice a okolností (Duverger, 1980, s. 180). Zde je ideálním příkladem opět Francie. Významnou změnou ve francouzské ústavě bylo zavedení všeobecné volby prezidenta roku 1962 (Duverger, 1980, s. 170; Preuss, 2011, s. 155). Za důležité v profilování poloprezidencialismu v praxi lze také považovat prohlášení Charlese de Gaulla z roku 1964, ve kterém řekl, že nejvyšší autorita je dána prezidentovi a ostatní autority spadají pod něj. V tomto ohledu postupovali i de Gaullovi nástupci. Stali se nejvyššími představiteli výkonné moci a skutečnými hlavami státu (Duverger, 1980, s. 171). Ve francouzském případě je tedy síla prezidenta zapříčiněna i Gaullistickou tradicí, díky níž se zakořenilo, že prezident je skutečným vůdcem země (Duverger, 1980, s. 180-181). Podobnou tradici silných prezidentů můžeme pozorovat i v Československé republice. Náš první prezident Tomáš Garrigue Masaryk značně zasahoval do politického dění Československé první republiky. Tato tradice pokračovala i u jeho nástupců například u prezidenta Edvarda Beneše, Václava Havla, Václava Klause i nynějšího českého prezidenta Miloše Zemana. V tomto

ohledu tedy vidíme, že prezidentská aktivita je přítomna i v naší historii a nejedná se o jev, který by byl viditelný až po zavedení přímé volby (Kubát, 2014, s. 139).

Posledními dvěma parametry jsou složení parlamentní většiny a vztah prezidenta k této většině. Pochopení těchto vztahů výborně ilustruje tzv. transformační mřížka, která odhaluje, jaké kombinace vedou k silnému, kontrolnímu anebo naopak slabému prezidentovi. Konkrétně je jeho síla kategorizována do pěti pojmů: absolutní monarcha, limitovaný monarcha, diarcha, regulátor a symbol.

Ačkoli je transformační mřížka Maurice Duvergera již staršího data, přesto dobře ilustruje a vysvětluje vztahy prezidenta a parlamentu, které mohou nastat v politickém dění země. To hraje roli při pochopení fungování poloprezidentských režimů. Tabulka bude ostatně použita i na příkladu České republiky jako pomůcka k pochopení vztahů a síly nynějšího českého prezidenta.

Tabulka 2.: *Duvergerova transformační mřížka*

Duvergerova transformační mřížka					
Vztah mezi prezidentem a většinou		Prezident			
		Lídr většiny	V opozici	Člen většiny	Neutrální
Většina	Monolitická	Absolutní monarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
	Koalice s dominující stranou	Omezený monarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
	Vyrovnaná koalice	Diarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
Kvazi většina		Omezený monarcha	Regulátor	Symbol	Regulátor
Absence většiny		X	X	X	Diarcha

(Duverger, 1980, s. 186)

1.2.2 Definice poloprezidencialismu Roberta Elgieho

Robert Elgie ve své definici poloprezidentského režimu vycházel z řady autorů, kteří kritizují nedostatky výše zmíněného konceptu Maurice Duvergera. Celkově by se dala kritika rozdělit do čtyř kategorií (Elgie, 1999, s. 5). Jako první se zabývá terminologickou kritikou. Zde se jedná čistě o spor ohledně samotného pojmu a jeho výkladu. Například Linz, Stepan a Suleiman považují pojem poloprezidentský za synonymum poloparlamentního (Linz, 1994, s. 48; Linz, 1997; Stepan, & Suleiman, 1995, s. 394 in Elgie, 1999, s. 5). Považovat poloprezidentský režim za synonymum poloparlamentního však není úplně přesné. To ostatně vyvrací i sám Duverger, kdy na tuto kritiku reaguje tím, že poloprezidentský režim má dva zdroje legitimacy – prezidentské a parlamentní volby. Ve druhém, tedy poloparlamentním případě jsou zdrojem legitimacy pouze volby legislativní (Duverger, 1986b, s. 8 in Elgie, 1999, s. 5).

Druhá kritika pramení z předpokladu, že poloprezidentský režim není typem „čistým“, ale že se jedná o režim smíšený. To znamená, že se jedná o pouhé střídání režimu parlamentního a prezidentského. Tento názor zastávají například Shugart a Carey (Elgie, 1999, s. 7). S touto kritikou však nesouhlasí řada autorů a ani sám Robert Elgie, který považuje poloprezidentský režim za plnohodnotný typ, který existuje vedle režimů parlamentních a prezidentských (Elgie, 1998 in Elgie, 1999, s. 13). Na tomto základu ostatně staví i bakalářská práce, která považuje poloprezidentský režim za srovnatelný s režimem parlamentním i prezidentským.

Třetí kritika Duvergerovy definice vychází z nejednoznačnosti všeobecných voleb. Všeobecná volba prezidenta by měla být jedním ze základních kritérií. To však naráží na kritiku, jelikož Duverger za poloprezidentské režimy označuje i země, které toto kritérium zcela nespĺňují. Jednalo se například o Finsko (Elgie, 1999, s. 8). Naopak můžeme pozorovat i případy, kdy je přímo volený prezident přítomný v parlamentních režimech. Z toho plyne, že kritérium přímé volby nemusí být stěžejním při hledání poloprezidentských režimů. Na druhou stranu je však také zřejmé, že určitou roli má. Ostatně v následné definici Roberta Elgieho hraje všelidová volba zásadní roli.

Čtvrtá kritika pramení z definice značných prezidentských pravomocí (Elgie, 1999, s. 9). Zde totiž vyvstává otázka, co si pod pojmem „značné“ vlastně představit. To přináší velký prostor pro subjektivní výběr zemí, které toto kritérium splňují (Elgie, 1999, s. 11). Celková nejednoznačnost a vágnost původní Duvergerovy definice zapříčiňuje spory ohledně podoby samotného režimu. To má za následek i odlišný výčet zemí, které by se jako poloprezidentské daly označit. Právě z důvodu nejednoznačnosti tohoto kritéria je důležité změřit sílu prezidenta

v České republice a následně výsledek komparovat s typickým poloprezidentským a parlamentním systémem. Díky výsledku totiž dokážeme říci, k jaké zemi má Česká republika blíže.

Na základně těchto kritik Duvergerova konceptu přichází Robert Elgie s vlastní poupravenou definicí, která dle něj uspokojí kritiku řady autorů. Elgie poloprezidentský režim definuje jako situaci, kdy „lidem zvolený prezident na přesně stanovenou dobu existuje vedle předsedy vlády a kabinetu, kteří jsou odpovědní parlamentu.“ (Elgie, 1999, s. 13). Jako její výhodu považuje to, že jednak zachycuje, jakým způsobem je prezident a předseda vlády zvolen, a také jak ve funkci zůstávají. Nezaobírá se jejich pravomocemi, čímž řeší nejčastěji kritizovaný bod. Navíc řeší nejasnost ohledně přímo voleného prezidenta tím, že zmiňuje volbu prostřednictvím lidu⁷ (Elgie, 1999, s. 13). Vypuštění prezidentských pravomocí však vede až k přílišnému zobecnování. To není pro kategorizaci jednotlivých států příliš vhodné, jelikož následný výčet poloprezidentských států dle Elgieho je značně široký. Také je nutno podotknout, že se jedná pouze o ústavní definici. Jak bylo již zmíněno, ústava hraje podstatnou roli, přesto však není jediným faktorem, jelikož fungování v praxi může být poněkud odlišné. Toho si je ale vědom i sám Elgie a konstatuje, že ústavní moc prezidentů a premiérů se liší země od země a totéž platí při srovnání znění ústavy a reálné praxe (Elgie, 1999, s. 14). Z tohoto důvodu se snaží identifikovat hlavní znaky, které objasní, proč poloprezidentské režimy fungují tak odlišně (Elgie, 1999, s. 15). Zde vychází z Maurice Duvergera, který definoval proměnné, kterými lze objasnit sílu prezidenta v praxi. Jedná se o ústavní pravomoci hlavních politických aktérů, události kolem formování režimu, povahu parlamentní většiny a její vztah k prezidentovi (Elgie, 1999, s. 15-16).

U ústavních pravomocí a stranických faktorů Robert Elgie primárně vychází z Maurice Duvergera, který ústavní pravomoci rozděluje do třech základních typů diskutovaných výše. U stranických faktorů Elgie obdobně vychází z Maurice Duvergera a jeho transformační mřížky, která vysvětluje povahu parlamentní většiny a její vztah k prezidentovi. Elgie však konstatuje, že tyto situace zachycené transformační mřížkou nám reálně řečnou jen málo o typu režimu, který v dané zemi panuje. Primárně totiž vysvětlují rozdíly mezi jednotlivými poloprezidentskými systémy (Elgie, 1999, s. 19). To je důležité vzít v potaz při naší další analýze.

⁷ Viz. Duvergerova definice a případ Finska.

Třetím typem ovlivňujícím odlišnost poloprezidentských režimů jsou události kolem vzniku režimu. Ty vycházejí z historického nebo politicko-kulturního kontextu (Elgie, 1999, s. 17). Zde Elgie vyčlenil tři hlavní typy. V prvním typu je poloprezidentský režim přijat ze symbolických důvodů. Cílem není mocná hlava státu, ale posílení demokracie. To vede spíše ke slabému prezidentství (Elgie, 1999, s. 17). Druhý typ vyplývá ze situace, kdy je například původní parlamentní režim neúspěšný. Proto ho nahrazuje režim poloprezidentský, ve kterém je odražen požadavek silné osobnosti, která povede zemi a dá státu řád. Tento případ vede spíše k silnému prezidentství (Elgie, 1999, s. 17). Třetím typem je situace, kdy vzniká poloprezidentský režim přímo při přechodu k demokracii. To může vést k silnému i slabému prezidentovi, tak i k režimu určité rovnováhy mezi pravomocemi prezidenta, předsedy vlády a parlamentu (Elgie, 1999, s. 17-18). Okolnosti vzniku poloprezidentského režimu jsou poměrně důležité, zejména první prezident po ustanovení režimu hraje zásadní roli. Jeho chování může totiž vytvořit určitý vzorec, který budou dále přejímat jeho následovníci (Elgie, 1999, s. 18). To jsme mohli pozorovat ve Francii v období vlády Charlese de Gaulla, který vytvořil tradici silného prezidenta (Duverger, 1980, s. 180-181; Elgie, 1999, s. 18). Totéž lze vidět i na případu Československé republiky a jejího prvního prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

1.2.3 Definice poloprezidencialismu Giovanni Sartoriho

Giovanni Sartori si uvědomuje značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Proto ve své definici není příliš striktní, to by totiž mohlo vést k vyřazení řady zemí. Jeho formulace však není ani příliš široká, jelikož by to mohlo vést naopak ke špatnému vymezení „hranic“, což je však hlavním cílem definice (Sartori, 2011, s. 139). Ve výsledku ovšem jeho definici můžeme, stejně jako Duvergerovu, považovat za přísnou. V porovnání s jinými autory totiž do svého výčtu poloprezidentských režimů řadí spíše méně států. Giovanni Sartori uvádí pět charakteristik, které je dle něj nutné splnit pro označení určitého státu za poloprezidentský. Za první prezident musí být volen všelidovou volbou, a to buď přímo, nebo nepřímo a musí mít pevně dané funkční období. Za druhé prezident sdílí exekutivní moc s premiérem, a to vede k tzv. duální autoritě. Za třetí prezident je nezávislý na parlamentu, nesmí ale vládnout sám nebo přímo – tzn. jeho vůle musí být tlumočena vládou a procházet přes její rozhodnutí. Za čtvrté premiér a kabinet jsou nezávislí na prezidentovi, jsou však závislí na parlamentu – potřebují podporu parlamentní většiny. Pátý bod se zabývá dualitou. Tzn. duální struktura autority v poloprezidentském systému vede k různému vyvažování a také přesouvání mocenské převahy v rámci exekutivy. To se však děje pod přísnou podmínkou, ve které jsou prezident i vláda vůči sobě autonomní (Sartori, 2011, s. 140).

Svou definici porovnává také s jinými autory. Jak bylo zmíněno již několikrát, definice poloprezidentského systému není jednotná a vede k řadě sporů. Shugart a Carey neuznávají poloprezidentský systém, naopak tvrdí, že existují dva systémy, které buď znamenají převahu prezidenta, anebo převahu premiéra. Označují je jako „prezidentsko-parlamentní“ a „premiérsko-prezidentský“ (Shugart & Carey, 1992 in Sartori, 2011, s. 140). Sartori však s jejich definicí nesouhlasí. Jak sám říká: „Podle mého názoru nemá smysl pokoušet se odvozovat nějakou kategorii z pohyblivého písku a to, jak se Shugart a Carey zbavují „poloprezidentského systému“ a jaké rozlišení z toho plyne, ve skutečnosti neodpovídá rozeznatelným a zjiřitelně významným rozdílům.“ (Sartori, 2011, s. 141).

Co se týká prvního bodu definice, je v něm zmíněno, že prezident je volen přímo, nebo nepřímo všelidovou volbou. Rozvedení volby na přímou a nepřímou není náhodné, odkazuje svým dílem i na Finsko, které bylo již několikrát zmíněno. Kdybychom se striktně drželi definice zdůrazňující přímou volbu jako základní prvek, nemohli bychom označit Finsko za režim poloprezidentský⁸. Sartori však zmiňuje, že hlavní otázkou není Finsko, ale obecně přisnost tohoto kritéria (Sartori, 2011, s. 141). Dle mého mínění by bylo chybou vyřadit určité země ze seznamu poloprezidentských zemí jen z důvodu nepřítomnosti přímé volby. Roli zde totiž hraje také postavení prezidenta dle ústavy a fungování celého systému v praxi. Proto je důležité kritérium volby prezidenta postavit tak, aby nevyřazovalo země s ústavně i reálně silným prezidentem jen kvůli nesplnění kritéria přímé volby.

Poslední tři kritéria Giovanni Sartoriho se zabývají problémem, jak vymezit strukturu duální autority za předpokladu, že je skutečně rozlišující charakteristikou typu. Například pravomoc rozpouštět parlament či legislativní pravomoci (Shugart & Carey, 1992 in Sartori, 2011, s. 143) představují atributy, které je třeba specifikovat daleko podrobněji, neboť v této formulaci nemají žádnou rozlišovací sílu.“ (Sartori, 2011, s. 143). Hlavním účelem definujících charakteristik je najít hraniční body mezi dvěma věcmi, které máme za něco odlišného (Sartori, 1984b in Sartori, 2011, s. 143).

Pokud bychom shrnuli tři vybrané definice, tak definice autorů Maurice Duvergera a Giovanni Sartoriho do výčtu poloprezidentských režimů zařazují spíše méně než více zemí. Naopak Robert Elgie a jeho poměrně široká definice zahrnuje do poloprezidentských režimů zemí mnoho. Otázkou zůstává, jestli je lepší držet se striktnější definice, či volnější. Pokud bychom se drželi definic striktnějšího charakteru, mohlo by to vést k tomu, že

⁸ Alespoň ne do ústavní změny roku 1991 a voleb 1994.

z poloprezidentských režimů budou vyčleněny i země, které se jen lehce vychylují. To by mohlo negativně ovlivnit celkový výčet zemí označených za poloprezidentské režimy. Na druhou stranu, pokud by definice byla až příliš volná, mohlo by docházet k tzv. „conceptual stretching“ což zmiňuje Giovanni Sartori ve svém díle z roku 1991. V tomto případě by to naopak vedlo až k přílišnému zobecnění celého pojmu, a to by rovněž negativně ovlivňovalo celkový výčet zemí, které můžeme označit jako poloprezidentský režim.

2. Metody měření prezidentských pravomocí

V první části této kapitoly představujeme metody měření Jamese McGregora, Timothyho Frye, Matthewa Shugarta a Johna Careyho, Kendall Lee Metcalfové a André Krouwela. Každý z autorů vytvořil svou vlastní metodu měření, lišící se například ve výčtu hodnotících indikátorů, šířce bodové škály a také zaměřením, které může být čistě ústavní, či se může pokusit zohlednit i reálné fungování státu. Tyto metody jsou v této kapitole nastíněny jen velmi stručně, jelikož v naší práci nebyly využity. V následující podkapitole je však již větší pozornost věnována metodě měření Alana Siaroffa, kterou v naše práce využívá. Konkrétně jsou diskutovány Siaroffovy otázky sloužící k roztřídění zemí do určitých skupin a následně jsou přiblíženy jeho indikátory.

Jako první zde máme metody, které obsahují poměrně obsáhlý seznam prezidentských pravomocí. Například James McGregor jich do své analýzy zahrnul 43. Ty pak následně obodoval hodnotami 1; 0,5; 0. V případě, že prezident pravomocí disponuje získává 1 bod, pokud má omezenou pravomoc získává 0,5 bodu a v případě, že pravomoc není ústavně zakotvena získává 0 bodů (McGregor, 1994).

Metoda Timothyho Frye již počet pravomocí částečně redukuje. Do své analýzy jich zahrnul 27, stále se však jedná o vyšší číslo. Jestliže je prezident volen přímo jsou jeho exkluzivní pravomocí hodnoceny skórem 1, v případě, že je volen přímo, ale určitou pravomoc s někým sdílí, získává skóre 0,5. Avšak pokud je prezident volen nepřímo jsou jeho specifické pravomoci násobeny 0,5 (Frye, 1997, s. 525-526). Obdobně také Christian Lucky hodnotí velký počet prezidentských pravomocí, kterých je 38 (Fortin, 2012, s. 4).

Další diskutované metody již představují kratší výčet hodnocených indikátorů. Jednou z nejznámějších z nich je metoda Matthewa S. Shugarta a Johna M. Careyho z roku 1992. Jejich metoda zahrnuje list deseti legislativních a nelegislativních pravomocí, které jsou následně hodnoceny body 0-4⁹ (Metcalf, 2000, s. 664).

Kendall Lee Metcalfová v roce 2000 představila revidovanou verzi měření M. S. Shugarta a J. M. Careyho. Rozhodla se revidovat právě jejich metodu, jelikož v ní viděla několik výhod oproti ostatním. Jednalo se například o to, že jejich výčet pravomocí není příliš

⁹ V některých případech byla škála menší, jelikož nezahrnovala skóre 3.

obsáhlý, konkrétně poukazovala na Frye (1997), který jich do své analýzy zahrnul 27, vyšší počet tedy nepovažovala za příliš ideální. Za další výhodu považovala to, že Shugart a Carey hodnotí na širší škále (0-4), díky tomu mohou zaznamenat i menší rozdíly mezi jednotlivými zeměmi (Metcalf, 2000, s. 664). Jako poslední přednost jejich metody viděla v tom, že ačkoli byl vybrán menší počet pravomocí, jedná se o pravomoci, které vycházejí z teoretické literatury, což Metcalfová označila za důležité (Metcalf, 2000, s. 666). K její následné revizi však vedly nedostatky, které v práci viděla. Jednalo se například o špatné zachycení duální autority v poloprezidentském systému (Metcalf, 2000, s. 667). Dále se jednalo o to, že v indikátorech nebylo zahrnuto soudní přezkoumání (Metcalf, 2000, s. 668). Výhodou oproti Shugartově a Careyho verzi lze spatřit také v tom, že metoda Kendall Lee Matcalfové poskytuje lepší obraz hranic mezi jednotlivými režimy. Což je důležité při jejich následné klasifikaci.

André Krouwel představil svou analýzu v roce 2003. Jedná se o tzv. dvourozměrnou analýzu, jelikož v ní vytváří parlamentní skóre, které následně odečítá od skóre prezidentského (Krouwel, 2003, s. 9). Do své práce zahrnul sedm proměnných, které ohodnotil body 1; 0,5; 0 (Tamtéž, s. 16–17).

2.1 Metoda Alana Siaroffa

Nyní se dostáváme již k poslední diskutované metodě, která bude použita v této práci k ohodnocení prezidentských pravomocí. Jedná se o metodu měření Alana Siaroffa. Tato metoda byla vybrána, jelikož se nezaměřuje pouze na ústavní znění, ale hodnotí i neformální pravomoci. Další výhodou jeho měření je redukce kategorií prezidentských pravomocí. Řada autorů jich do svého měření zahrnovala až příliš mnoho (viz Frye, Lucky, McGregor). Siaroff však vybral pouze devět kategorií, které hodnotil dichotomicky, tedy pokud byla určitá pravomoc přítomná přidělil skóre jedna, pokud nikoliv přidělil skóre nula (Siaroff, 2003, s. 303). Celková bodová škála se tedy pohybuje v rozmezí nula až devět bodů. Vzhledem k nízkému počtu hodnocených pravomocí by se mohla zdát jako vhodná i metoda Shugarta a Careyho (1992), či revidovaná verze jejich měření dle Metcalfové (2000), které přidělovaly skóre deseti, respektive jedenácti prezidentským pravomocím. Jejich nevýhodou je však to, že se zaměřují primárně na ústavu, proto by, jak ostatně zmiňuje sám Siaroff, mohlo dojít k nesprávnému vyhodnocení prezidentských pravomocí¹⁰ (Siaroff, 2003, s. 303). To jsme mohli ostatně pozorovat i v tabulce Maurice Duvergera, která zobrazovala rozdíly v postavení prezidentů dle ústavy a reálné praxe, ve které byly značné odlišnosti. Určitou nevýhodou

¹⁰ Viz. Francouzská Pátá republika.

Siaroffovy metody však je již zmíněné dichotomické hodnocení. V tomto ohledu je dobrým ilustrativním příkladem prezidentské veto, které Siaroff hodnotí buďto skórem jedna, či nula. Problémem je, že existují různé varianty vet a země od země se liší i vzhledem k možnosti jeho přehlasování. V tomto ohledu je lepší mít širší škálu, jakou používali například Shugart a Carey či Kendall Lee Metcalfová. Nicméně již z výše zmíněného důvodu, kterým je fakt, že se jejich metody zaobírají zejména ústavou jsme pro naše účely zvolili metodu Alana Siaroffa.

2.1.1 Základní tři otázky Alana Siaroffa

Alan Siaroff ve své analýze jako první vycházel ze tří otázek. Tyto otázky mu posloužily k rozřazení států do kategorií dle typu režimu. Toto rozřazení je však třeba brát s rezervou. V naší práci nám tedy tyto otázky poslouží spíše jako určité vodítko, ze kterého však nevyvozujeme konečné výsledky. Jeho otázky zněly:

„Je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná – oddělená hlava vlády?„

„Je hlava státu volena všelidově, či není?“

„Je hlava vlády (která může být i hlavou státu) odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře?“ (Siaroff, 2003, s. 293).

Ve výsledku tedy Siaroffovi vzniklo schéma, které zahrnuje osm kategorií. Následně díky tomuto schématu mohl rozdělit země v závislosti na typu režimu.

Za zásadní můžeme považovat již první otázku, která nám určí, jestli se jedná o sjednocenou exekutivu, anebo zde existuje exekutiva duální (Siaroff, 2003, s. 295). Pokud bychom se podívali na systémy se sjednocenou exekutivou, tak o klasický prezidentský režim se jedná v případě, že je prezident všeobecně volený a zároveň není odpovědný legislativě. To odpovídá kategorii č. 2. Samozřejmě je zde i kategorie č. 1, kde se prezident zodpovídá zákonodárnému sboru, nicméně v Siaroffově článku této variantě odpovídá pouze jedna země, kterou je Kiribati (Siaroff, 2003, s. 295).

Co se týká dvou dalších kategorií, kterými jsou kategorie 3. a 4. v obou z nich je prezident hlavou státu i vlády. Rozdíl je však v tom, že prezident není volen všelidově, ale je volen zákonodárným sborem. V kategorii 3. je prezident odpovědný legislativě. V kategorii 4 prezident odpovědný legislativě není (Siaroff, 2003, s. 295).

Nyní již přecházíme k posledním čtyřem kategoriím, ve kterých není jednotná exekutiva, ale existuje zde tzv. duální exekutiva. Což tedy znamená, že hlavou státu je prezident

a vedle něj existuje hlava vlády, kterou je premiér. V případě, že je prezident volený všelidovou volbou, dostáváme se ke kategoriím 5. a 6. S tím rozdílem, že v 5. kategorii je hlava vlády odpovědná zákonodárnému sboru, kdežto v kategorii 6. není. Kategorii 5. Siaroff označuje za kategorii jevící se jako klasické poloprezidentské systémy, jelikož je zde duální exekutiva, prezident je volen všelidově a premiér a vláda je odpovědná zákonodárnému sboru (Siaroff, 2003, s. 295).

Na závěr zde máme kategorie 7. a 8. V obou případech zde existuje duální exekutiva a hlava státu není volena všelidově. Rozdíl je opět v tom, že v kategorii 7. je hlava vlády odpovědná legislativě, kdežto v kategorii 8. není. Kategorii 7. tedy můžeme považovat za parlamentní systém (Siaroff, 2003, s. 295-303).

Nejvíce států bylo zařazeno do kategorií 2., 5. a 7. Kategorii 2 můžeme označit jako typický prezidentský systém, kategorii 5 jako typický poloprezidentský a kategorii 7. jako parlamentní. Co se týká ostatních kategorií, je v nich buďto velmi málo případů, anebo dokonce žádné.

2.1.2 Indikátory Alana Siaroffa

Jako první indikátor zvolil všelidovou volbu. V případě, že se v zemi všelidová volba prezidenta vyskytuje, je přidělen 1 bod, pokud nevyskytuje, je přiděleno 0 bodů. Siaroff zde vychází již z Duvergera a všelidovou volbu vidí jako poměrně důležitý prvek v rámci prezidentovi legitimacy. V analýze je označeno jako $PE = 1 / 0$ (Siaroff, 2003, s. 303).

Druhý indikátor souvisí se souběhem prezidentských a parlamentních voleb. Dle Siaroffa to může zvýšit prezidentský vliv na složení národního shromáždění (parlamentu). Pokud se v zemi tedy vyskytují souběžné volby, je přiděleno skóre 1, pokud nikoliv, je přiděleno skóre 0 ($CE = 1 / 0$) (Siaroff, 2003, s. 303-304).

Další proměnnou je samotná jmenovací pravomoc, díky které prezident může jmenovat například premiéra, ministry, vrchní soudce, vysoké vojenské důstojníky, centrální bankéře (Siaroff, 2003, s. 304). Díky tomu by tedy mohl jmenovat své sympatizanty do klíčových rolí (van Cranenburgh, 2008, s. 957) ($AP = 1 / 0$) (Siaroff, 2003, s. 304).

Čtvrtou proměnnou je možnost prezidenta předsedat schůzím kabinetu. Díky této pravomoci má prezident podíl na jednacím řádu, což zvyšuje jeho vliv a celkovou sílu ($CM = 1 / 0$) (Siaroff, 2003, s. 304).

Následným pátým indikátorem je pravomoc prezidenta vetovat právní předpisy, jedná se tedy o pravomoc vrátit legislativu k dalšímu posouzení (VT = 1 / 0) (Siaroff, 2003, s. 304). Veto však může být přehlasováno a v každé zemi se liší většina nutná k přehlasování. To tedy ovlivňuje i výslednou prezidentovu sílu, jelikož je rozdíl v tom, zdali je jeho veto možné přehlasovat prostou většinou, absolutní většinou atd. Bohužel dichotomické hodnocení neumožňuje dělat v tomto ohledu rozdíly. Zde asi nejcitelněji ze všech proměnných vidíme určitý nedostatek vzhledem k dichotomickému hodnocení. Toho je si však vědom i sám autor (Siaroff, 2003, s. 304).

Šestou proměnnou bychom mohli označit jako pravomoc vydávat dekrety. Jedná se vlastně o to, že prezident disponuje v době krize širokými pravomocemi či má možnost vydávat dekrety, které jsou platné po neomezenou dobu (EDP = 1 / 0) (Siaroff, 2003, s. 304).

Dalším indikátorem je primární role v zahraniční politice. Jedná se o úlohy, jako je předsedání bezpečnostnímu či obranému koncilu, ovlivňování výběru ministrů zahraničí a obrany, zastupování země v mezinárodních politických setkání a summitech, a tedy vytváření zahraniční politiky alespoň v určitých klíčových oblastech (FP = 1 / 0) (Siaroff, 2003, s. 304).

Předposlední proměnnou je vliv prezidenta na utváření vlády. Tím se myslí jeho vliv na výběr, odvolání nebo ponechání mimo úřad například předsedu vlády nebo danou stranu (GF = 1 / 0) (Siaroff, 2003, s. 304). Nemyslí se tím však vybírání, či naopak vetování každého ministra kabinetu (Siaroff, 2003, s. 304-305).

Posledním indikátorem je možnost prezidenta rozpustit zákonodárný sbor. Toto kritérium Siaroff bere jako možnost rozpustit parlament dle libosti prezidenta, maximálně s určitým omezením vzhledem k času. Nejedná se tedy o pravomoc, kterou je možné uplatnit pouze za určitých okolností, jako je například odmítnutí rozpočtu atd. (DL = 1 / 0) (Siaroff, 2003, s. 305).

3. Porovnání Francie, České republiky a Německa v rámci jednotlivých definic

V této kapitole komparujeme Francii, Německo a Českou republiku ve světle definic poloprezidencialismu dle Maurice Duvergera, Roberta Elgieho a Giovanni Sartoriho. Každá podkapitola je věnována právě jednomu z autorů a jeho kritériím. Ta jsou aplikována na námi vybrané tři země, díky čemuž odhalíme jejich splnění či nesplnění. Následná komparace těchto tří států v rámci vybraných definic by nám měla přiblížit v jakých bodech se Česká republika blíží spíše Páté Francouzské republice a v čem naopak Německé Spolkové republice. Jelikož hlavním cílem naší práce je snaha správně kategorizovat Českou republiku do určitého typu režimu, je jí v této kapitole věnována největší pozornost.

3.1 Koncept Maurice Duvergera

Pro připomenutí zde znovu zmíním čtyři hlavní kritéria Maurice Duvergera (1980), které dle něj definují poloprezidentský režim:

1. Ústavní rámec
2. Složení parlamentní většiny
3. Vztah prezidenta a parlamentní většiny
4. Specifické národní faktory

3.1.1 Pátá Francouzská republika

V případě Francie není pochyb o tom, že splňuje kritéria definice Maurice Duvergera. Ostatně sám Duverger vycházel při komparaci zemí označené jako poloprezidentské režimy, právě z Páté Francouzské republiky (Duverger, 1980, s. 165). Francouzský prezident je volený všelidovou volbou (Čl. 6 odst. 1 Ústavy Francouzské republiky) a ústavně disponuje řadou pravomocí¹¹, čímž je splněno kritérium ústavního rámce.

Složení parlamentní většiny a vztah mezi prezidentem a parlamentní většinou nyní rovněž hraje ve prospěch francouzského prezidenta, kterým je Emmanuel Macron (Élysée). Emmanuel Macron byl zvolen ve volbách roku 2017 a jeho strana *La République en marche!* téhož roku získala většinu v Národním shromáždění. Konkrétně získala 308 křesel z celkových

¹¹ Jako příklad bych uvedl čl. 8 Ústavy Francouzské republiky, kdy prezident jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády (Ústava Francouzské republiky).

577. Vládnoucí koalice je vytvořena společně s *Mouvement Démocrate (MoDem)* a předsedou vlády je Jean Castex (Nordsieck, 2017a).

Rovněž je v Páté Francouzské republice zakotven silný prezident vzhledem ke specifickým národním faktorům. O silné prezidentské postavení se zapříčinil zejména Charles de Gaulle zavedením všeobecné volby a ukotvením prezidenta jako skutečné hlavy státu (Duverger, 1980, s. 170-17; Preuss, 2011, s. 154).

3.1.2 Německá Spolková republika

Německá Spolková republika naopak většinu Duvergerových kritérií nespĺňuje. Německý prezident je volen Spolkovým shromážděním (Čl. 54 odst. 1 Ústavy Německé republiky) a rovněž vzhledem k ústavě disponuje jen velmi omezenou škálou pravomocí. Navíc se jedná o pravomoci zejména reprezentativního charakteru (Jeřábek, 2010, s. 40). V německém případě tedy není splněno kritérium ústavního rámce.

Specifické národní faktory v případě Německa vedou ke slabému prezidentovi. Jedná se především o poučení z Výmarské republiky (Fiala, 1994, s. 42), ve které byl prezident výraznou postavou. V dnešní době však prezident plní čistě reprezentativní funkce a je politicky neutrální (Fiala, 1994, s. 42; Jeřábek, 2010, s. 40).

Co se týká vztahu prezidenta a parlamentní většiny, prezident vystupuje jako neutrální hráč, není tedy na rozdíl od francouzského prezidenta během svého volebního období spjat s žádnou politickou stranou. Samozřejmě většina dosavadních prezidentů byla původně aktivními politiky (Jeřábek, 2010, s. 43). Například nynější prezident Frank-Walter Steinmeier byl politikem *SPD* (Deutscher Bundestag a), avšak jak již bylo zmíněno, spolkový prezident je politicky neutrální.

3.1.3 Česká republika

Nyní budeme aplikovat kritéria definice Maurice Duvergera na Českou republiku. Pokud bychom se podívali na první proměnnou, kterou je ústavní rámec, můžeme konstatovat, že Česká republika splňuje kritérium všeobecné volby prezidenta (Čl. 56 odst. 1 Ústavy České republiky). Se zavedením přímé volby se zvýšila také prezidentova legitimita (Kubát, 2003, s. 308). To může vést k posílení prezidentských pravomocí při výkladu ústavy, kdy určité nejasnosti mohou vyznívat v jeho prospěch (Dvořáková & Kunc, 2001 in Antoš, 2011, s. 29). Díky zvýšené prezidentské legitimitě bychom tedy do určité míry mohli říct, že svým dílem konkuruje předsedovi vlády. V praxi totiž může nastat situace, kdy prezident začne využívat svou legitimitu odvozenou od svých voličů a bude se snažit zasahovat do politického a

celospolečenského dění. Spor mezi prezidentem a premiérem byl například poměrně viditelný v letech 2014–2017. Tento spor vedl až k chystání tzv. kompetenční žaloby na prezidenta Miloše Zemana. Jako důvod bylo uvedeno odkládání odvolání ministra financí Andreje Babiše (ČT 24, 2017b). Tato situace dobře ilustruje příklad, kdy se prezident snaží ovlivnit politické dění, a to i přesto, že ústavně má povinnost odvolat bez prodlení a svých vlastních podmínek. Ve výsledku tato prezidentská aktivita nemá vliv pouze na dění na politické scéně, ale i na scéně celospolečenské. Prezident je tedy schopen ovlivnit postoj voličů a jeho vliv může být velmi výrazný. Taková situace může být ještě vyhrcořenější, pokud by prezident při svém zvolení obdržel více hlasů než jakákoli politická strana, což se stalo například v roce 2013 (Brunclík & Kubát, 2016, s. 637). Prezidentská aktivita a zasahování do politických i celospolečenských problémů však není odvozena pouze od přímé volby a legitimacy z lidu. Významnou roli hraje i samotná osobnost prezidenta (Kubát, 2003, s. 308). Záleží na jeho individuálním postoji, zdali se chce řídit čistě ústavou anebo bude vyvíjet i svou vlastní iniciativu. V tomto ohledu je důležitá i politická tradice a historie dané země, která bude diskutována níže. Otázkou však zůstává, zdali můžeme protiústavní aktivitu brát v potaz jako ukazatel při kategorizaci typu režimu (Kubát, 2014, s. 147).

Co se týká složení parlamentní většiny a jejího vztahu k prezidentovi, Česká republika se nyní nachází v období, kdybychom mohli označit prezidenta Miloše Zemana jako „diarchu“¹². Jedná se vlastně o případ, kdy neexistuje vládní většina v parlamentu a prezident není přítomen v žádné z parlamentních stran. Toto postavení mu umožňuje zasahovat do politického dění více, než kdyby měla vládní strana většinu jakéhokoli druhu nebo byl prezident členem některé ze stran. V praxi si v tomto postavení prezident s premiérem vzájemně napomáhají a jejich hlavní společný záměr je udržení koalice. Ačkoli tedy toto postavení dává prezidentovi větší prostor v ovlivnění politického dění, nejedná se o jeho samostatnou vládu (Duverger, 1980, s. 182). Jelikož vycházíme z transformační mřížky, je nutno dodat, že tato mřížka není určující při kategorizaci režimu, slouží zejména k pochopení rozdílné síly prezidenta v poloprezidentských systémech (Elgie, 1999, s. 19). I přesto nám však dopomůže v celkové orientaci v postavení prezidenta České republiky a jeho síle.

Vzhledem ke specifickým národním faktorům lze Českou republiku označit jako „náchylnou“ k silnému prezidentství. Tradici silného prezidenta můžeme pozorovat již v Československé první republice, kdy v jejím čele stál Tomáš Garrigue Masaryk. Během

¹² Viz. tabulka č.2.

svého působení se aktivně podílel na politickém dění, a to z postu prezidenta. Například v roce 1920 se mu podařilo zastavit pokus komunistů o získání moci. Stalo se tak tím, že jmenoval úřednickou vládu J. Černého. Celkově jeho působení označujeme jako tzv. „hradní politiku“, která měla řadu příznivců i odpůrců. Jeho autorita však byla mimořádná, což je patrné i z toho, že po jeho prvním dvouletém období v pozici prezidenta byl znovu zvolen v roce 1920, 1927 a 1934 (Pražský Hrad). V tomto ohledu konstatuje i Robert Elgie, že je důležitá prezidentská tradice. Dle něj hraje významnou roli první prezident dané země. Ten totiž vytvoří určitý vzorec, podle kterého se budou moci řídit i jeho následovníci (Elgie, 1999, s. 18). To platí i pro Českou republiku. Prezidenti, jako například Edvard Beneš, Václav Havel, Václav Klaus a nynější prezident Miloš Zeman, měli vždy tendenci zasahovat do politického dění (Kubát, 2014, s. 139). Následovali tedy tradici představenou Tomášem Garriguem Masarykem.

Pokud bychom se vrátili zpět k ústavnímu rámci, problematickým bodem zůstává požadavek významných prezidentských pravomocí. V tomto ohledu je Duvergerova definice značně nejasná. Z tohoto důvodu je v šesté kapitole naší práce provedeno měření prezidentské síly, které by nám alespoň z části mělo tento problematický bod více objasnit.

Česká republika se ve světle definice Maurice Duvergera blíží spíše Francii. Obě země disponují všeobecnou volbou prezidenta (Čl. 56 odst. 1 Ústavy České republiky; Čl. 6 odst. 1 Ústavy Francouzské republiky) a rovněž je v obou zemích přítomna historická tradice silných prezidentů, respektive prezidentů, kteří se snažili ovlivňovat politické dění (Duverger, 1980, s. 170-171; Kubát, 2014, s. 139; Preuss, 2011, s. 154). Co se týká složení parlamentní většiny a vztahu prezidenta s touto většinou, i zde má nynější prezident Miloš Zeman výraznější postavení. Nyní se nachází v pozici tzv. „diarchy“¹³. Za zásadní změnu a posun k režimu poloprezidentskému bychom však mohli považovat situaci, v níž by se v následujících prezidentských volbách stal prezidentem Andrej Babiš a jeho strana by v parlamentních volbách získala monolitickou většinu. Andrej Babiš by sice z ústavního hlediska neměl zásadní vliv na předsedu vlády, v praxi by však bylo čistě v jeho kompetenci, koho do tohoto postu jmenuje, jelikož konečným lídrem strany je právě on. Totéž ostatně platí i u jmenování jednotlivých ministrů, mohl by také nastolovat agendu jednání, ovlivňovat zahraniční politiku atd. Tato situace však zatím nenastala, což nás dovádí k velmi diskutabilnímu bodu, kterým jsou prezidentské pravomoci. Ze znění ústavy je zřejmé, že francouzský prezident disponuje výrazně širší škálou pravomocí než prezident český (viz Ústava České republiky; Ústava

¹³ Viz. tabulka č. 2.

Francouzské republiky). Na druhou stranu však pozorujeme, že v porovnání s německým prezidentem má prezident České republiky pravomocí více (viz Ústava České republiky, Ústava Německé republiky) a hlavně aktivněji zasahuje do politického dění. Zde je důležité zmínit, že existuje rozdíl mezi ústavním zněním a reálnou praxí. To nám ostatně ilustruje i tabulka č. 1. Výsledek vzhledem k tomuto kritériu by nám tedy měla později vyjasnit analýza dle metody Alana Siaroffa, která se nezaměřuje pouze na ústavní znění, ale snaží se zachytit i reálné fungování země.

3.2 Koncept Roberta Elgieho

Definice Roberta Elgieho zní: „Lidem zvolený prezident na přesně stanovenou dobu existuje vedle předsedy vlády a kabinetu, kteří jsou odpovědní parlamentu.“ (Elgie, 1999, s. 13) Hlavním definičním kritériem je tedy všelidová volba prezidenta.

3.2.1 Pátá Francouzská republika

Francie by dle této velmi zjednodušené definice byla do poloprezidentských režimů zařazena, jelikož dle ústavy, konkrétně článku 6 odstavce 1, je prezident volen všelidovou volbou (Ústava Francouzské republiky).

3.2.2 Německá Spolková republika

Německo by dle definice Roberta Elgieho do poloprezidentských systému zařazeno nebylo. Nespĺňuje totiž kritérium všeobecné volby prezidenta. Spolkový prezident je volen Spolkovým shromážděním. Toto shromáždění se schází výlučně za účelem volby prezidenta a je složeno z členů Spolkového sněmu a stejného počtu zástupců spolkových zemí (Jeřábek, 2010, s. 42-43).

3.2.3 Česká republika

Při aplikaci Elgieho definice na Českou republiku považujeme za zásadní zavedení přímé prezidentské volby v roce 2012. Pro přímou volbu se v Poslanecké sněmovně vyslovilo 159 poslanců (Šedo, 2013, s. 32). Následně byl zákon schválen i Senátem, kdy se pro zavedení vyslovilo 49 senátorů (Šedo, 2013, s. 34). Tím bylo splněno hlavní kritérium Elgieho definice, díky čemuž může být Česká republika rovněž jako Francie označena za poloprezidentský systém.

Jak můžeme pozorovat, hlavním prvkem definice je všeobecná volba prezidenta. Díky tomu by se tedy Česká republika řadila k výčtu zemí s poloprezidentským systémem (Brunclík & Kubát, 2014, s. 125). Definice Roberta Elgieho je však až příliš zjednodušující, což není pro

kategorizování České republiky ideální. Vedlo by to totiž k automatickému zařazení do poloprezidentských režimů. Na to naráží i Michal Kubát, který říká, že „samotné přímé a všeobecné volby prezidenta poloprezidencialismus nedělají“ (Kubát, 2014, s. 143). Na druhou stranu již před zavedením přímé volby prezidenta se debatovalo o poměrně silném prezidentském postavení, a to i přesto, že Česká republika byla označována jako parlamentní systém (Kubát, 2014, s. 139). Při kategorizování České republiky však musíme brát zřetel nejen na typ prezidentské volby, ale i na řadu dalších faktorů.

3.3 Koncept Giovanni Sartoriho

Pro lepší orientaci zde znovu vkládám pět kritérií Giovanni Sartoriho, které dle něj definují poloprezidentský režim.

„1. Hlava státu (prezident) je volena všelidovou volbou – přímo či nepřímo – na pevně dané funkční období.

2. Hlava státu sdílí exekutivní moc s premiérem, což vytváří strukturu duální autority, již vymezují tři kritéria:

3. Prezident je nezávislý na parlamentu, není však oprávněn vládnout sám či přímo, a jeho vůle proto musí být tlumočena vládou a procházet přes její rozhodnutí.

4. Premiér a jeho kabinet naopak představují instituce nezávislé na prezidentovi v tom, že jsou závislé na parlamentu – jsou závislé buď na důvěře, nebo na nedůvěře parlamentu (nebo na obojím) a v obou případech potřebují podporu parlamentní většiny.

5. Duální struktura autority poloprezidentského systému umožňuje různé vyvažování a také přesouvání mocenské převahy uvnitř exekutivy, to však pod přísnou podmínkou, že trvá „potenciál autonomie“ každé složky exekutivy.“ (Sartori, 2011, s. 140).

3.3.1 Pátá Francouzská republika

1. Kritérium všeobecné volby a pevně daného prezidentského funkčního období Francie splňuje (Čl. 6 odst. 1 Ústavy Francouzské republiky).

2. Kritérium duální autority je ve francouzském případě také splněno, jelikož exekutivní moc sdílí prezident s premiérem (Sartori, 2011, s. 129).

3. Dalším kritériem je nezávislost prezidenta na parlamentu, avšak s podmínkou, že nesmí vládnout sám a jeho vůle musí procházet skrze vládu. Toto kritérium je taktéž splněno, jelikož prezident má vůči parlamentu silné postavení. To je ilustrováno například v článku 12,

kdy prezident může rozpustit Národní shromáždění po konzultaci s předsedou vlády a předsedy obou komor parlamentu (Ústava Francouzské republiky).

4. Čtvrtým kritériem je nezávislost premiéra a kabinetu na prezidentovi, premiér a kabinet však musí být závislí na parlamentu. Toto kritérium je rovněž splněno, jelikož dle článku 20 je vláda odpovědná parlamentu (Ústava Francouzské republiky). V případě kohabitace je pro prezidenta obtížné „zbavit se“ předsedy vlády, protože předseda vlády za sebou má parlamentní většinu (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 100).

5. Poslední bod souvisí s duální autoritou v zemi. Konkrétně poukazuje na přesouvání moci v rámci exekutivy. Tento bod je také splněn, jelikož dochází k přesouvání moci mezi premiérem a prezidentem v závislosti na jejich stranické příslušnosti a většině v parlamentu (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 99-100).

3.3.2 Německá Spolková republika

1. Kritérium všelidové volby prezidenta Německo nesplňuje (Čl. 54 odst. 1 Ústavy Německé republiky).

2. Co se týká duální exekutivy, tu v německém případě pozorujeme. Hlava státu je totiž oddělena od hlavy vlády. Prezidentovo postavení v oblasti výkonné moci je však velmi slabé (Fiala, 1994, s. 42; Jeřábek, 2010, s. 40) a nejnápadnějším postavením zde disponuje kancléř (Jeřábek, 2010, s. 58).

3. Třetí kritérium zmiňuje nezávislost prezidenta na parlamentu, zároveň však dodává, že nesmí vládnout sám. V případě Německa je tento bod irelevantní, jelikož prezident je hlavně reprezentativní osobou (Jeřábek, 2010, s. 40), která je volena Spolkovým shromážděním (Čl. 54 odst. 1 Ústavy Německé republiky).

4. Čtvrté kritérium, kterým je nezávislost premiéra a kabinetu na prezidentovi, avšak jejich závislost na parlamentu, Německo splňuje. Kancléř a vláda tedy nejsou závislí na prezidentovi, jsou ale závislí na parlamentu. Pokud Bundestag vyjádří kancléři konstruktivní nedůvěru¹⁴, bude odvolán (Jeřábek, 2010, s. 58; Čl. 67 odst. 1 Ústavy Německé republiky).

5. Poslední bod se zabývá duální autoritou a přesouváním moci uvnitř exekutivy. V německém případě však přesouvání moci nepozorujeme, jelikož jejím hlavním držitelem je

¹⁴ Konstruktivní nedůvěra znamená, že Spolkový sněm většinou svých členů zvolí nového kancléře (Fiala, 1994, s. 40). Konstruktivní nedůvěra se vyjadřuje pouze kancléři, nikoli celé vládě.

kancléř (Jeřábek, 2010, s. 58), respektive nynější kancléřka Angela Merkelová (Nordsieck, 2017b).

3.3.3 Česká republika

1. První definiční prvek všeobecné volby prezidenta Česká republika splňuje (Čl. 56 odst. 1 Ústavy České republiky) a prezident má pevně dané funkční období, které trvá pět let (Čl. 55 Ústavy České republiky).

2. Duální exekutiva je v případě České republiky rovněž přítomna. Moc výkonná je tedy dle třetí hlavy Ústavy České republiky rozdělena mezi prezidentem a vládou. Zároveň je však v článku 67 odstavci 1 zmíněno, že vrcholným orgánem výkonné moci je vláda (Ústava České republiky). Prezident disponuje určitou výkonnou mocí¹⁵, ale zároveň jsou jeho pravomoci v porovnání s vládou v čele s premiérem výrazně menší. Prezident tedy není v žádném případě hlavní exekutivní silou. Na druhou stranu v porovnání se Spolkovým prezidentem jsou jeho pravomoci výraznější, navíc pozorujeme i prezidentský aktivismus, který působí na politické dění. Jako ilustrační příklad bych uvedl obvinění vůči Miloši Zemanovi, dle kterého se snažil ovlivňovat soudce (Kopecký, 2019).

3. Co se týká dalšího kritéria, to zmiňuje nezávislost prezidenta na parlamentu, zároveň však dodává, že nesmí vládnout sám a jeho vůle by měla být tlumočena vládou. Česká republika splňuje prvek nezávislosti prezidenta na parlamentu. Prezident celkově není z výkonu své funkce odpovědný (Čl. 54 odst. 3 Ústavy České republiky). Jeho vůle však není tlumočena vládou. Jak je zmíněno již v předchozím bodu, vláda je hlavní exekutivní složkou v zemi. Prezident však disponuje určitými pravomocemi, a hlavně má snahu být aktivním. Prezidentovu aktivitu a snahu ovlivnit dění můžeme pozorovat v řadě sférách od výše zmíněného příkladu se soudci, až po snahu o odvolání uznání Kosova (iDnes, 2019). Tyto aktivity Miloše Zemana však nejsou tlumočeny vládou, naopak, například vicepremiér a předseda ČSSD Jan Hamáček na Zemanovu snahu o znovu projednání uznání Kosova reagoval slovy, že za zahraniční politiku nezodpovídá prezident, ale vláda, tudíž je pouze v její kompetenci podniknout příslušné kroky (ČT24, 2019).

4. Čtvrtým kritériem je nezávislost premiéra a kabinetu na prezidentovi, premiér a kabinet však musí být závislí na parlamentu. Toto kritérium je splněno, jelikož premiér a vláda nejsou závislí na prezidentovi, ale jsou závislí na parlamentu – článek 68 odstavec 1 Ústavy

¹⁵ Jmenuje například členy bankovní rady České národní banky (Čl. 62 odst. 1 písm. k) Ústavy České republiky) a to bez návrhu jiného orgánu či kontrasignace.

České republiky zmiňuje, že vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně (Ústava České republiky). V praxi však nastala situace, kdy Rusnokova úřednická vláda, kterou bychom mohli označit za vládu prezidenta Miloše Zemana, důvěru parlamentu vůbec neměla (Brunclík & Kubát, 2016, s. 638; Fižová, 2013; Kopecký, 2013; Vláda České republiky). Tím tedy bylo porušeno kritérium nezávislosti premiéra a kabinetu na prezidentovi a obdobně i kritérium závislosti vlády na parlamentu. Lze jen velmi obtížně empiricky prokázat, že Rusnokova vláda byla loajální vůči prezidentovi, je však zřejmé, že mezi prezidentem a vládou byly blízké vztahy a že se ve vládě objevila řada Zemanových přátel (Brunclík & Kubát, 2016, s. 638).

5. Co se týká posledního bodu, kterým je duální struktura autority v zemi, odkazujícího na přesouvání moci v rámci exekutivy, tak v České republice nedochází k výraznému mocenskému přesouvání mezi prezidentem a vládou. Děje se tak z prostého důvodu, kterým je fakt, že držitelem hlavní výkonné moci je vláda v čele s premiérem. Přesto můžeme pozorovat situace, kdy má prezident výraznou pozici. Tu ostatně můžeme vidět i na výše zmíněném příkladu Rusnokovy vlády či na aktivitách Miloše Zemana v zahraniční politice.

V rámci definice Giovanni Sartoriho můžeme zaznamenat podobnost mezi Francií a Českou republikou v prvním kritériu všeobecné volby prezidenta. Druhé kritérium odkazující na duální exekutivu bylo přítomno ve všech třech státech, avšak s rozdílem, že v každé zemi prezident disponuje odlišnou mírou ústavních pravomocí. Třetí kritérium, které zmiňuje, že prezident je nezávislý na parlamentu, avšak nesmí vládnout sám, bylo splněno ve Francii. V případě Německa a České republiky nikoli. Český prezident sice na parlamentu závislý není, ale jeho vůle není tlumočena vládou, jelikož hlavním držitelem moci je právě vláda. Můžeme ale pozorovat řadu individuálních iniciativ Miloše Zemana, kterými se snaží ovlivnit politické i společenské dění. Tyto aktivity však, jak již bylo řečeno, nejsou tlumočeny vládou a jedná se převážně o jeho vlastní iniciativu. Čtvrté kritérium, kterým je nezávislost premiéra a kabinetu na prezidentovi a jejich závislost na parlamentu, je splněno ve všech třech zemích. Nicméně v případě České republiky bylo toto kritérium porušeno v roce 2013, kdy se moci ujala Rusnokova vláda, čímž se zvýšila prezidentská síla Miloše Zemana. Trvání Rusnokovy vlády bylo však pouze dočasné. Poslední bod odkazující na duální strukturu autority, která umožňuje přesouvání moci v rámci exekutivy, byl splněn ve Francii. V případě Německa tento bod splněn nebyl. V České republice je sice hlavním držitelem moci vláda, můžeme však pozorovat snahy Miloše Zemana o vyrovnání mocenské síly, díky čemuž je tento bod také částečně splněn.

3.4 Shrnutí

Při komparaci Páté Francouzské republiky, Spolkové Německé republiky a České republiky v rámci definic vybraných autorů, můžeme říci, že u Francie a Německa nejsou pochyby o typu režimu. Francie je typický poloprezidentský režim, kdežto Německo představuje režim parlamentní, konkrétně označovaný jako racionalizovaný parlamentarismus (Martykánová, 2007, s. 2). Česká republika se v konečném výsledku jeví blíže Francii než Německu. Celkově jsme totiž mezi Francií a Českou republikou mohli zaznamenat více společných bodů, a to v rámci všech tří definic. Na druhou stranu český prezident dle ústavy zůstává značně slabším než prezident francouzský, zároveň však víme, že existuje rozdíl mezi ústavním zněním a reálnou praxí. Prezidentskou sílu se tedy pokusíme objasnit skrze následnou analýzu, díky níž budeme moci skrze bodové ohodnocení porovnat sílu prezidentů ve všech třech státech.

4. Analýza prezidentských pravomocí ve Francii, České republice a Německu dle metody Alana Siaroffa

Na úvod této kapitoly představíme re-kategorizaci zemí skrze odpovědi na výše diskutované tři otázky Alana Siaroffa. Hlavním cílem této kapitoly je však provést analýzu prezidentských pravomocí v Páté Francouzské republice, České republice a Spolkové republice Německo a poté výsledné hodnoty jednotlivých zemí komparovat.

Analýza Alana Siaroffa pochází z roku 2003. Je tedy třeba aktualizovat výsledky nejen vzhledem k bodovému ohodnocení, ale i co se týká odpovědi na výše zmíněné tři otázky. V jeho původní analýze Německo v letech 1949–2003 spadalo do kategorie číslo 7. Tedy do parlamentních režimů, kde volba prezidenta probíhá nepřímou volbou, existuje zde duální exekutiva a hlava vlády je odpovědná zákonodárnému sboru. Zde nedošlo k žádným významným změnám, tudíž není třeba Německo re-kategorizovat.

Francie, konkrétně Pátá Francouzská republika, která trvá od roku 1958 spadala do kategorie číslo 5, jež odpovídá poloprezidentským režimům. V této kategorii jsou země, v nichž je prezident volen všelidovou volbou, existuje zde duální exekutiva a premiér je odpovědný zákonodárnému sboru. Ani v případě Francie však nedošlo k žádným významným změnám, tudíž zůstává v kategorii číslo 5.

V původním textu Alana Siaroffa je Česká republika zařazena do kategorie číslo 7, tedy stejné kategorie jako Německo. V České republice stále existuje duální exekutiva a premiér je stále odpovědný poslanecké sněmovně. Změna však nastala ve způsobu volby prezidenta, jenž nyní probíhá všelidovou formou. Díky tomu se Česká republika dostala do stejné kategorie jako Francie, tedy kategorie číslo 5., což je kategorie zahrnující poloprezidentské režimy.

Nicméně jak jsme zmiňovali na začátku, odpovědi na výše zmíněné otázky nepředstavují jasný ukazatel, dle kterého bychom mohli země kategorizovat do typu režimu. Ostatně Michal Kubát říká, že pouhá změna ve způsobu volby prezidenta z České republiky poloprezidentský systém nedělá (Kubát, 2014, s. 143). Proto tyto odpovědi slouží pouze jako určitá pomůcka v utřídění režimů.

4.1 Bodové ohodnocení prezidentské síly

Nyní se dostáváme k hlavní části naší analýzy, kterou je bodové ohodnocení prezidentské síly v Páté Francouzské republice, České republice a Německé Spolkové republice.

Tabulka 3.: Výsledky měření prezidentských pravomocí

Indikátory	Francie	Česká republika	Německo
PE: Všelidová volba prezidenta	1	1	0
CE: Souběh prezidentských a parlamentních voleb	0	0	0
AP: Samostatná jmenovací pravomoc	1	1	0
CM: Možnost předsedat schůzím kabinetu	1	0	0
VT: Veto	1	1	0
EDP: Pravomoc vydávat dekrety	1	0	0
FP: Hlavní role v zahraniční politice	1	0	0
GF: Hlavní role na utváření vlády	1	0	0
DL: Možnost rozpustit zákonodárny sbor	1	0	0

(Autorovo vlastní zpracování)

4.1.1 Všelidová volba

Všelidová volba probíhá ve Francii (Čl. 6 odst. 1 Ústavy Francouzské republiky), ve které byla zavedena roku 1962 (Preuss, 2011, s. 155). O zavedení přímé volby se významným dílem zapříčinil generál Charles de Gaulle, který se snažil o posílení prezidenta a jeho autority (Duverger, 1980, s. 170-171) a zároveň zavedení všeobecné volby označoval jako určité vylepšení systému (Preuss, 2011, s. 154). Francii byl tedy přidělen 1 bod.

V České republice byla všeobecná volba zavedena roku 2012 (Šedo, 2013, s. 5), čili od původního Siaroffova měření zde bude změna skóre. Již v předchozích letech byly Poslanecké sněmovně předloženy návrhy na její zavedení, nicméně nikdy nebyla shoda na způsobu provedení (Šedo, 2013, s. 5). Jako argumenty pro zavedení přímé volby bylo to, že si tuto možnost přeje většina obyvatel České republiky. Navíc řada států, které jsou parlamentním typem režimu, také volí prezidenta všeobecnou lidovou volbou (Šedo, 2013, s. 5; Vláda České republiky, 2010). Proti jejímu zavedení se však stavěla řada předních českých politologů. Například Miroslav Novák argumentoval na konferenci tím, že se přímá volba prezidenta do

České republiky jakožto parlamentního režimu nehodí. Vzhledem k argumentům, že například v Rakousku přímá volba prezidenta existuje, tak proč by nefungovala u nás, zmiňoval rozdílnost v politické tradici. V Rakousku je zakořeněna tradice slabých prezidentů, naopak v České republice měli prezidenti vždy tendenci překračovat své pravomoci. V reakci na domněnku, že řada zemí má přímou volbu prezidenta, uvádí, že tento argument není zcela správný, jelikož bychom se měli podívat pouze na parlamentní režimy, které navíc nejsou parlamentní monarchie (Klíma, Novák, Kubát, & Lebeda, 2011). Stejně skepticky se k zavedení přímé volby stavěl například i Tomáš Lebeda a Michal Kubát. Tomáš Lebeda ostatně zmínil, že panuje široká kompaktnost mezi politology o nevhodnosti zavedení přímé volby prezidenta, taková shoda však bývá málokdy viditelná (Klíma, Novák, Kubát, & Lebeda, 2011). Přímá volba však zavedena byla, tudíž můžeme České republice přidělit 1 bod.

V Německu je prezident volen tajně Spolkovým shromážděním (Čl. 54 odst. 1 Ústavy Německé republiky). To se schází jednou za pět let a je složeno ze všech členů Spolkového sněmu a stejného počtu členů volených zemskými sněmy (Deutscher Bundestag b). Volba zde tedy není všelidová, tudíž je přiděleno 0 bodů.

4.1.2 Souběh prezidentských a parlamentních voleb

Ohodnocení tohoto indikátoru je v případě Francie diskutabilní. Přesný souběh prezidentských a parlamentních voleb zde přímo pozorovat nemůžeme. Avšak důležitou změnou v tomto ohledu bylo zkrácení prezidentského volebního období ze 7 na 5 let, které se stalo roku 2000 a poprvé uplatněno bylo ve volbách v roce 2002 (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 99; Preuss, 2011, s. 158). Důvodem zkrácení volebního mandátu byla existence dvou variant soužití prezidenta a premiéra. Pokud jsou ze stejné strany, prezident disponuje velkou silou a je dominantní postavou. Pokud je však premiér z jiné strany jako prezident, nazýváme toto období jako tzv. kohabitace. V tomto období jsou vztahy prezidenta a premiéra spleťtější a prezident musí vyhledávat parlamentní oporu, tudíž je celý proces vládnutí více problematický. Z tohoto důvodu se snažilo kohabitaci vyhnout (Dvořáková, 2008, s. 169-170; Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 98-99). To ve výsledku vedlo k posílení prezidenta a takřka k souběhu prezidentských a parlamentních voleb. Parlamentní volby se nyní konají s určitým zpožděním po volbách prezidentských (Perrotino, 2005 in Dvořáková, 2008, s. 171). Změna volebního období prezidenta prozatím vždy vedla k vyhnutí se kohabitaci, to jsme mohli pozorovat ve volbách roku 2002, 2007 (Dvořáková, 2008, s. 171; Norsk senter for forskningsdata), 2012 i 2017 (BBC, 2019). Nadcházející volby se budou konat v dubnu 2022. Ačkoli tedy termín prezidentských a parlamentních voleb není přesně shodný, volby po sobě

následují v krátkém časovém intervalu. To vede k tomu, že se odráží volba prezidenta i do voleb parlamentních, tím pádem je i ovlivňuje¹⁶, díky čemuž se daří vyhnout kohabitaci. Z tohoto důvodu je přidělení skóre diskutabilní. Pokud bychom však vycházeli z původní Siaroffovy analýzy, přidělili bychom skóre 0.

Souběh prezidentských a parlamentních voleb v České republice nepozorujeme. Poslanecká sněmovna je volena na dobu 4 let (Čl. 16 odst. 1 Ústavy České republiky), kdežto prezidentovo volební období je 5 let (Čl. 55 Ústavy České republiky). To ostatně dokládají termíny budoucích voleb. Volby do poslanecké sněmovny vycházejí na říjen 2021 (Ministerstvo zahraničních věcí, 2021), prezidentské volby se budou konat v první polovině roku 2023 (Popovič, 2020). České republice je tedy přiděleno skóre 0.

V Německu také nepozorujeme souběh voleb, jelikož prezidentovo volební období je 5 let (Čl. 54 odst. 2 Ústavy Německé republiky; Dvořáková, 2008, s. 194; Fiala, 1944, s. 42), kdežto Spolkový sněm je volen na 4 roky (Čl. 39 odst. 1 Ústavy Německé republiky; Dvořáková, 2008, s. 195; Fiala, 1944, s. 34). Čili i Německu je přiděleno 0 bodů.

4.1.3 Samostatná jmenovací pravomoc

Samostatná jmenovací pravomoc prezidenta je ve Francii rovněž pozorovatelná. To můžeme vyčíst z Ústavy, konkrétně z článku 8, který říká, že prezident jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh jmenuje ostatní členy vlády (Ústava Francouzské republiky). Prezident svým výběrem není nijak vázán, může tedy vybrat kohokoli (Perottino, 2005, s. 96). Nicméně je zde překážka, jelikož premiér musí získat důvěru většiny v Národním shromáždění (Preuss, 2011, s. 160). Pokud tedy v parlamentních volbách prezidentova strana nezískala většinu, prezident ztrácí možnost volného výběru a musí navrhnout nového předsedu vlády z řad nově zvolené většiny (Perottino, 2005, s. 96). Bez kontrasignace také prezident jmenuje prezidenta Ústavní rady a třetinu jejich členů (Dvořáková, 2008, s. 169). Tyto příklady nám dokazují, že francouzský prezident samostatnou jmenovací pravomocí disponuje, takže mu můžeme přidělit 1 bod.

V České republice jsou prezidentské pravomoci rozděleny do dvou skupin. Jedná se o pravomoci vyžadující kontrasignaci viz. čl. 63 Ústavy České republiky a pravomoci, které ji nevyžadují (Koudelka, 2011, s. 119). Dle Ústavy České republiky jmenuje prezident předsedu

¹⁶ To dokládá i článek http://www.cevipof.fr/fichier/p_publication/971/publication_pdf_fp200941a.1.pdf

vlády a její členy (Čl. 62 odst. 1 písm. a) Ústavy České republiky). Vzhledem k jmenování předsedy vlády má prezident poměrně široké uvážení, musí však brát ohled na to, aby jmenovaná osoba měla možnost sestavit vládu s nadpoloviční většinou (Herc, 2011, s. 172-173). Vláda je totiž odpovědná Poslanecké sněmovně (Čl. 68 odst. 1 Ústavy České republiky). Vzhledem ke jmenování jednotlivých členů vlády prezident jedná na návrh předsedy vlády a tento návrh je pro něj závazný (Herc, 2011, s. 175). Například v roce 2005 se však stalo, že prezident Václav Klaus odmítl jmenovat navrženého člena vlády Davida Ratha ministrem zdravotnictví, jelikož byl předsedou České lékařské komory. Prezident Václav Klaus viděl toto jmenování jako v rozporu s ústavou. David Rath se tedy musel vzdát postu předsedy České lékařské komory a až poté bylo jeho jmenování vyhověno (iDnes, 2005; Herc, 2011, s. 176-177). Ještě viditelnějším příkladem vlastní prezidentské aktivity bylo sestavení Rusnokovy vlády v roce 2013, kdy se prezident Miloš Zeman rozhodl jít proti stranám ve Sněmovně a ustanovit úřednickou vládu v čele s Jiřím Rusnokem (Kopecký, 2013). Dále například u jmenování soudců Ústavního soudu je prezident vázán na souhlas Senátu (Herc, 2011, s. 189). Při jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu je prezident zase vázán na návrh Poslanecké sněmovny (Herc, 2011, s. 217). Tyto zmíněné pravomoci slouží jako příklad toho, že určité prezidentské jmenovací pravomoci vyžadují návrh druhého orgánu, nebo kontrasignaci. Jiná situace platí například v případě jmenování členů Bankovní rady České národní banky, včetně guvernéra a viceguvernéřů. Zde se jedná o samostatné prezidentské rozhodnutí, které nevyžaduje žádnou kontrasignaci. Prezident se však samozřejmě musí řídit hranicemi daných Ústavou ČR (Herc, 2011, s. 217). Ve výsledku by se rovněž dalo polemizovat nad tím, jaké skóre českému prezidentovi udělit. Avšak vzhledem k tomu, že má pravomoc jmenovat premiéra takřka dle svého uvážení, je mu přiděleno skóre 1.

V případě Německé Spolkové republiky je funkce silného prezidenta negativně poznamenána obdobím Výmarské republiky (Fiala, 1994, s. 42). To sehrálo roli také při sestavování nové ústavy roku 1949, ve které je zakotven velmi slabý prezident (Dvořáková, 2008, s. 194; Fiala, 1994, s. 42; Jeřábek, 2010, s. 40). Dle ústavy sice prezident jmenuje a odvolává kancléře, jedná se však pouze o formální akt (Dvořáková, 2008, s. 194). Dále dle čl. 60 odst. 1 Ústavy Německé republiky jmenuje a odvolává spolkové soudce a státní úředníky, jedná se však o pravomoci, ke kterým je nutná kontrasignace (Ústava Německé republiky). Pouze v jednom případě jsou mu přiděleny širší pravomoci, a to, jestliže se Spolkový kancléř opakovaně nezvolí. Poté prezident může rozhodnout, jestli chce jmenovat menšinovou vládu nebo vypsat nové volby. Toto ustanovení je zmíněno v čl. 63 odst. 4 (Martykánová, 2007, s. 3;

Ústava Německé republiky). Prezident však žádnou samostatnou jmenovací pravomocí nedisponuje, tudíž je mu přiděleno 0 bodů.

4.1.4 Předsedání schůzím kabinetu

Možnost předsedat zasedání kabinetu patří ve Francii rovněž k prezidentským pravomocím. Prezident republiky totiž dle čl. 9 Ústavy Francouzské republiky může předsedat Radě ministrů (Dvořáková, 2008, s. 169; Preuss, 2011, s. 160; Čl. 9 Ústavy Francouzské republiky). Přidělujeme tedy skóre 1.

V České republice tuto pravomoc prezident nemá. V článku 64 ústavy České republiky je pouze řečeno, že „Prezident republiky má právo účastnit se schůzí obou komor Parlamentu, jejich výborů a komisí. Udělí se mu slovo, kdykoliv o to požádá.“ a „Prezident republiky má právo účastnit se schůzí vlády, vyžádat si od vlády a jejích členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.“ (Ústava České republiky). V případě České republiky tedy prezident touto pravomocí nedisponuje je mu tedy přiděleno 0 bodů.

To ostatně platí také v Německu, kdy prezident nemá pravomoc předsedat zasedáním kabinetu a je mu rovněž uděleno skóre 0.

4.1.5 Veto

Pátým indikátorem je prezidentské veto. Jak bylo zmíněno již výše, zde je určitý problém vzhledem k dichotomickému hodnocení, které nezohledňuje rozdílnou váhu veta. V Ústavě Francouzské republiky, konkrétně v čl. 10, je napsáno, že prezident může požádat parlament, aby se znovu zabýval určitým zákonem či jeho částmi (Ústava Francouzské republiky). Například v právní zprávě, kterou vytvořil Nicolas Boring, je zmíněno, že francouzský prezident nemá pravomoc vetovat právní předpisy, ale má pouze pravomoc znovu požádat parlament o znovu otevření debaty (Boring, 2016). Obdobně i v článku zabývajícím se konstitucí Francie po roce 1958 je napsáno, že prezident nemá pravomoc veto, ale může vrátit projednávaný návrh zpět parlamentu (ConstitutionNet). Vrácení zákona zpět do parlamentu však jako veto označit můžeme. To také dokládá Ondřej Preuss, který tuto možnost označuje za klasické parlamentní veto (Preuss, 2011, s. 161). I Alan Siaroff ve své analýze přiděluje francouzskému prezidentovi skóre jedna. Z výše zmíněného bychom tedy mohli říci, že francouzský prezident právem veto disponuje. Francouzskému prezidentovi tedy náleží 1 bod.

V Ústavě České republiky, konkrétně v článku 50, je napsáno, že „prezident republiky má právo vrátit přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního, s odůvodněním do patnácti dnů ode

dne, kdy mu byl postoupen.“ (Čl. 50 odst. 1 Ústavy České republiky). Poté následuje hlasování v Poslanecké sněmovně, která může veto přehlasovat nadpoloviční většinou všech poslanců (Čl. 50 odst. 2 Ústavy České republiky). Jedná se tedy o tzv. veto suspenzivní, což znamená, že lze zvrátit. Pokud bychom se podívali například na dvě funkční období prezidenta Václava Klause, celkově využil právo veta 57krát. Je však nutno dodat, že úspěšnost vet nebyla příliš vysoká (Jakl, 2017). Je však zřejmé, že prezident České republiky právem veta disponuje, je mu tedy přiřazen 1 bod.

V Německé Spolkové republice vyžaduje nový zákon kontrasignaci prezidenta, je tak uvedeno v čl. 82 odst. 1 (Ústava Německé republiky). Prezident však zákon podepsat nemusí, čímž zapřičiní, že tento zákon nevstoupí v platnost. Při přezkoumávání zákonů však dbá především na to, zdali jsou ve shodě s ústavou (Jeřábek, 2010, s. 49). V praxi prezident nepodepsal zákon jen zřídka, pokud se tak však stane, mohou daný zákon zákonodárci přepracovat tak, aby splňoval potřebná kritéria (Dvořáková, 2008, s. 194). Německý prezident tedy určitým vetem disponuje, v praxi se však řídí dle ústavy, nejedná se tedy o nějakou samostatnou prezidentskou aktivitu, navíc zákon může být lehce přijat, pokud se jeho znění upraví tak, aby byl ve shodě s ústavou. Například bývalý německý prezident Horst Köhler vetoval dva zákony, za což byl mnohými kritizován. Avšak experti konstatovali, že je jeho chování bylo v rámci s ústavou, jelikož má právo zastavit zákon, který je dle něj protiústavní (DW, 2006). V případě Německa je tedy veto diskutabilní, v praxi se však prezident řídí převážně ústavou a nejedná se o jeho samostatnou aktivitu, tudíž je mu přiděleno skóre 0.

4.1.6 Významné pravomoci v době krize

Alan Siaroff v případě tohoto indikátoru přidělil francouzskému prezidentovi skóre 0. Avšak francouzský prezident má i v této proměnné mimořádné postavení. Konkrétně se jedná o článek 16 francouzské ústavy, která prezidenta v případě ohrožení státních orgánů, národa či jeho území po poradě s ministerským předsedou, předsedy sněmoven a Ústavní radou opravňuje ke přijetí opatření, které okolnosti vyžadují (Perottino, 2005, s. 99–100; Ústava Francouzské republiky). Jiným slovy prezident získá mimořádné pravomoci, díky nimž může vydávat například svá vlastní nařízení (ČT24, 2017a). V historii byl tento článek aktivován jednou, a to Charlesem de Gaullem v roce 1961 v souvislosti s alžírskou krizí (Perottino, 2005, s. 100; Preuss, 2011, s. 162). Ačkoli tedy můžeme z historie pozorovat pouze jeden případ, v naší analýze jsme Francouzskému prezidentovi přidělili skóre 1.

V České republice je odpovědná vláda za zajištění bezpečnosti státu a za řízení a funkčnost celého bezpečnostního systému (Ministerstvo vnitra). Prezident v době krize nedisponuje žádnými mimořádnými pravomocemi, tudíž není důvod hodnotit jeho pravomoc skórem 1.

Taktéž německý prezident nedisponuje žádnými významnými pravomocemi v době krize. V čele Bundeswehru stojí v období míru spolkový ministr obrany, ve válečném stavu se však vrchním velitelem stává spolkový kancléř (Fiala, 1994, s. 116). Prezident tedy není vrchním velitelem branné moci, nemá pravomoc vydávat nouzové dekrety a nejsou mu obecně uděleny žádné významné pravomoci (Dvořáková, 2008, s. 195). Takže je mu taktéž přiděleno 0 bodů.

4.1.7 Zahraniční a bezpečnostní politika

V případě zahraniční a bezpečnostní politiky má francouzský prezident řadu pravomocí (viz Hrachová, 2007, s. 2; Dvořáková, 2008, s. 169). Jeho pravomoci v zahraniční politice jsou například vymezeny článkem 14 francouzské ústavy, když přijímá a jmenuje velvyslance a uvádí v účinnost mezinárodní smlouvy (Perottino, 2005, s. 101; Preuss, 2011, s. 160). Je také vrchním velitelem ozbrojených sil a předsedá vyšším národním obranným radám a koncilům (Čl. 15 Ústavy Francouzské republiky; Perottino, 2005, s. 101). Je mu tedy uděleno skóre 1.

Český prezident dle čl. 63 Ústavy České republiky, disponuje těmito pravomocemi vzhledem k bezpečnostní a zahraniční politice: „zastupuje stát navenek; sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy (sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy); je vrchním velitelem ozbrojených sil; přijímá vedoucí zastupitelských misí; pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí; jmenuje a povyšuje generály“ (Ústava České republiky). Jedná se však o pravomoci, které potřebují kontrasignaci předsedy vlády. Jiří Pehe ve svém článku z roku 2003 zmiňuje, že ústava sice stojí na straně vlády, ale prezident může vládě i ministerstvu zahraničí znepříjemnit život. Jako příklad uvádí zdržování jmenování velvyslanců (Pehe, 2003). Příkladem takové prezidentské aktivity může být i Lisabonská smlouva, s jejíž ratifikací Václav Klaus váhal (Koudelka n.d.). Je tedy patrné, že český prezident má určité „páky“ na zasahování do zahraniční politiky. Jindřiška Syllová navíc v roce 2011 upozorňovala na to, že přímá volba může mít podstatný dopad na zahraniční politiku, a to zejména vzhledem k výkladu ústavy (Syllová, 2011). Miloš Zeman například hrál poměrně významnou roli při ovlivnění uprchlické krize, kdy se stavěl negativně k přijetí uprchlíků (Dostál & Borčany, 2018, s. 5). I v dalších případech však můžeme pozorovat

samostatnou prezidentskou aktivitu Miloše Zemana v zahraniční politice, příkladem může být jeho požadavek na odvolání ministra zahraničí Tomáše Petříčka, či prohlášení o Kosovu. Otázkou je, zdali byl tento posun natolik výrazný vzhledem k tomu indikátoru, abychom přiřadili českému prezidentovi skóre 1. Přímou volbou prezident získal ještě větší legitimitu a tím i větší vliv na veřejnost a ve výsledku je tím pádem patrné, že prezident postavení v zahraniční politice má. I přesto je však zahraniční politika primárně v rukou vlády, tudíž je českému prezidentovi přiděleno skóre 0.

V Německé spolkové republice se původně předpokládalo, že se bude německý prezident podílet na směrnicích zahraniční politiky. Následná politická praxe prezidenta Theodora Heusse a kancléře Konrada Adenauera však ustanovily spolkového kancléře a ministra zahraničí jako hlavní postavy v zahraniční politice (Jeřábek, 2010, s. 51). Tím pádem se role spolkového prezidenta v zahraniční politice stala minimální. Jeho hlavní funkcí je reprezentace Německé Spolkové republiky navenek, přijímání zahraničních diplomatů atd. Nehraje zde však žádnou rozhodující roli (Dvořáková, 2008, s. 194). Ta totiž náleží spolkovému ministru zahraničí a kancléři (Prášil, Dvořák, Eberle, & Staszkiwicz, 2011, s. 12). Ostatně nedisponuje ani právem nejvyššího vojenského velení (Fiala, 1994, s. 42). Proto spolkovému prezidentovi náleží přidělit 0 bodů.

4.1.8 Hlavní role v utváření vlády

Francouzský prezident jmenuje předsedu vlády a na jeho doporučení jmenuje i ostatní ministry (Čl. 8 Ústavy Francouzské republiky). Pokud tedy není období kohabitace, prezident jmenuje nejen svého premiéra, který mu bude loajální, ale vybere si i ministry v klíčových oblastech, jakými jsou například ministerstvo vnitra, obrany, zahraničí, spravedlnosti a popřípadě i ministerstvo financí (Dvořáková, 2008, s. 170; Perottino, 2005, s.100–101). Již z tohoto příkladu tedy můžeme říci, že francouzský prezident má hlavní roli při utváření vlády a náleží mu skóre 1.

V České republice je v článku 62 ústavy uvedeno, že prezident republiky „jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi“ (Čl. 62 odst. 1 písm. a) Ústavy České republiky). Tyto pravomoci řadíme mezi ty, které nevyžadují kontrasignaci (Koudelka, 2011, s. 119). Prezident tedy nese zodpovědnost za výběr předsedy vlády, který poté navrhne jednotlivé ministry a ty prezident jmenuje. Vláda není ovšem odpovědná prezidentovi, ale Poslanecké sněmovně (Kuta, Němec, & Pecháček, 2013, s. 3). Ve stručnosti tedy jmenování předsedy vlády nevyžaduje kontrasignaci, jmenování probíhá

také bez předchozí důvěry parlamentu a nemusí být zohledněno stanovisko stran či výsledků voleb (Kuta, Němec, & Pecháček, 2013, s. 4). Prezidenti Václav Havel i Václav Klaus nikdy nejmenovali vládu navzdory postojům politických stran, které držely v Poslanecké sněmovně většinu. Oba prezidenti se ale snažili ovlivnit personální složení vlád. Například Václav Klaus v roce 2005 nechtěl jmenovat Davida Ratha jako ministra zdravotnictví (Kuta, Němec, & Pecháček, 2013, s. 13-14), což bylo zmíněno již výše. Diskutovaným bodem je také ustanovení Rusnokovy vlády, o které se zapříčinil prezident Miloš Zeman. Některé politologické analýzy zmiňují, že se jednalo o snahu nastolit přechod k poloprezidentskému režimu. V praxi však vyjímaje zavedení přímé prezidentské volby k žádné další významné ústavní změně nedošlo (Havel, 2018). Kdybychom tedy měli pravomoci prezidenta České republiky vzhledem k utváření vlády shrnout, můžeme říci, že jmenuje předsedu vlády dle svého uvážení, avšak při jmenování ministrů je již vázán rozhodnutím předsedy vlády. Zároveň by se ale mělo jednat o vládu, která může získat důvěru parlamentu (Pehe, 1998). Prezident navíc není spojen s politickou stranou či konkrétní koalicí, tudíž nemá na sestavování vlády takový vliv jako prezident Francie. Z tohoto důvodu je mu uděleno skóre 0 a to i přesto, že můžeme pozorovat určitý prezidentský aktivismus, což dokládá Rusnokova vláda i výrok prezidenta Miloše Zemana na začátku roku 2021, že po následujících volbách pověří sestavením vlády nejsilnější stranu, nikoli koalici (Vachtl, 2021).

V případě německého prezidenta se jedná při jmenování kancléře a členů vlády pouze o formální akt (Jeřábek, 2010, s. 45). Německý prezident však hraje roli při sestavování vlády ve dvou případech. Prvním z nich je situace, kdy se po parlamentních volbách nevytvoří absolutní většina, tím pádem nemůže být zvolen kancléř. Druhým případem je, pokud kancléři není vyslovena důvěra. V prvním případě si může prezident vybrat, jestli jmenuje menšinový kabinet, nebo rozpustí Spolkový sněm, což povede k novým volbám. Ve druhé situaci může spolkový prezident rozpustit parlament a vypsat nové volby na kancléřovu žádost (Dvořáková, 2008, s. 195; Jeřábek, 2010, s. 47-48). V Ústavě je tak ustanoveno v čl. 63, který se zabývá volbou kancléře a čl. 68 zabývajícím se hlasováním o důvěře (Ústava Německé republiky). V praxi se však prezident snaží hrát primárně symbolickou roli a snaží se vyhovět kancléři. Například v roce 2005 prezident Gerhard Schröder kancléři vyhověl a na jeho žádost Spolkový sněm rozpustil (Jeřábek, 2010, s. 48) Spolkovému prezidentovi je tedy přiděleno skóre 0.

4.1.9 Rozpuštění zákonodárného sboru

Posledním indikátorem, který je třeba zhodnotit, je pravomoc prezidenta rozpustit zákonodárný sbor. Francouzský prezident dle článku 12 francouzské ústavy má právo rozpustit

Národní shromáždění, tato pravomoc nevyžaduje kontrasignaci předsedy vlády (Perottino, 2005, s. 97; Ústava Francouzské republiky). Jsou zde sice určité limity, jako je konzultace s předsedou vlády a předsedy obou komor, prezident však není vázán jejich míněním (Perottino, 2005, s. 97; Preuss, 2011, s. 161; Dvořáková, 2008, s. 169). Francouzský prezident tedy získává skóre 1.

V České republice může prezident rozpustit Poslaneckou sněmovnu dle čl. 35 odst. 1, rozpuštění je však možné pouze za přesně daných podmínek, kterými jsou: „Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru nově jmenované vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny; poslanecká sněmovna se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry; zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné; Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v té době opakovaně svolána ke schůzi; prezident republiky Poslaneckou sněmovnu rozpustí, navrhne-li mu to Poslanecká sněmovna usnesením, s nímž vyslovila souhlas třípětinová většina všech poslanců; Poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit tři měsíce před skončením jejího volebního období.“ (Ústava České republiky). I zde můžeme pozorovat aktivitu prezidenta Miloše Zemana, který oznámil, že prezident může, ale nemusí rozpustit Poslaneckou sněmovnu v případě, že mu to sama navrhne se souhlasem třípětinové většiny všech poslanců (Perknerová, 2021). Prezidentova pravomoc je však striktně omezena jasně danými podmínkami, je mu tedy přiděleno skóre 0.

Německý prezident sice má právo rozpustit Spolkový sněm, avšak rovněž jako v České republice se nejedná o jeho samostatnou aktivitu, může tak totiž učinit pouze za striktně daných podmínek. Konkrétně se jedná o dva případy, které byly diskutovány již v předposledním indikátoru (viz čl. 63 Ústavy Německé republiky; Čl. 68 Ústavy Německé republiky). Tedy o případ, kdy Spolkový sněm není ani ve třetím kole schopen zvolit kancléře, který by měl absolutní většinu. Poté prezident buď jmenuje menšinového kancléře, nebo rozpustí Spolkový sněm¹⁷. Druhá situace nastává v případě, že Spolkový sněm nedá kancléři důvěru a ten požádá prezidenta o jeho rozpuštění. Prezident však tomuto návrhu nemusí vyhovět (Jeřábek, 2010, s. 47–48). Z výsledku však vyplývá, že se nejedná o samostatnou prezidentskou aktivitu, tudíž přidělujeme 0 bodů.

¹⁷ Zatím byl kancléř zvolen vždy již v prvním kole (Jeřábek, 2010, s. 47).

4.2 Komparace výsledků

Oproti původní analýze Alana Siaroffa jsme zaznamenali několik změn. Vzhledem k Francii se naše hodnocení liší o jeden bod. Konkrétně se jedná o proměnnou *EDP: Pravomoc vydávat dekrety*. Alan Siaroff ve své původní analýze přidělil francouzskému prezidentovi vzhledem k této proměnné nula bodů. V naší analýze je však u této proměnné přidělen prezidentovi jeden bod. Rozhodli jsme se tak udělat, jelikož dle čl. 16 Ústavy Francouzské republiky prezident významnými pravomocemi v době krize skutečně disponuje. Je pravdou, že v praxi byl tento článek aktivován jen jednou, a to v roce 1961, avšak možnost využít této pravomoci zde přítomna je. Konečné bodové ohodnocení Francouzské Páté republiky tedy je o jeden bod vyšší, Francie tak získala osm bodů, což je skoro plný počet.

Česká republika zaznamenala změnu oproti původní Siaroffově analýze ve dvou proměnných, kterými jsou *PE: Všelidová volba prezidenta* a *AP: Samostatná jmenovací pravomoc*. Celkové hodnocení tedy díky těmto změnám vzrostlo o dva body, díky čemuž je její nynější skóre tři body. V porovnání s Francií, která získala osm bodů, je však skóre České republiky poměrně slabé. Nyní se dostáváme k problému, který odkazuje na dichotomické hodnocení. Česká republika sice příliš bodů nezískala, kdyby však hodnocení bylo na širší škále, mohli bychom u některých proměnných přidělit vyšší skóre než nula. Například vzhledem k zahraniční a bezpečnostní politice má Český prezident „páky“, kterými ji může ovlivnit. Dle dichotomického hodnocení si však pravomoci českého prezidenta v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky v porovnání s prezidentem francouzským nezasloužily získat jeden bod. V praxi však prezidentskou aktivitu v zahraniční a bezpečnostní sféře pozorovat můžeme. Kdyby se tedy hodnotilo na širší škále český prezident by si zasloužil získat alespoň určitý počet bodů, ačkoli by se nejednalo o skóre nejvyšší. Taktéž můžeme pozorovat určitý prezidentský aktivismus v řadě dalších odvětvích, které dělají prezidenta silnějšího. Jeho síla však není natolik významná, abychom vzhledem k dichotomickému hodnocení mohli přiřadit jeden celý bod. Na druhou stranu je nutno dodat, že by mohla nastat i opačná situace, kdy by díky širší škále získala Česká republika méně bodů v porovnání s ostatními státy. V případě Německé Spolkové republiky nedošlo k žádné výrazné změně, bodové ohodnocení síly prezidenta tedy zůstalo na nule.

Prezident České republiky tedy dle naší analýzy zaznamenal určitý posun. Oproti Spolkovému prezidentovi je jeho síla o tři body vyšší, avšak v porovnání s prezidentem Francie ztrácí český prezident celých pět bodů. Česká prezident má tedy vzhledem k celkovému skóre blíže k prezidentovi Německa. Na druhou stranu, pokud bychom se v původní analýze Alana

Siaroffa zaměřili na sílu prezidentů v kategorii 5, již můžeme považovat za kategorii sdružující typické poloprezidentské režimy, zjistíme, že škála prezidentské síly v této kategorii je značně široká. Celkově zde bylo zahrnuto 41 států. V některých z nich získal prezident skóre osm bodů, což je vysoký počet. Objevily se však i země, které byly do této kategorie zahrnuty, ale síla prezidenta v nich odpovídala pouze jednomu bodu. Celkový průměr prezidentské síly ve všech zemích označené jako poloprezidentské režimy byl pět (Siaroff, 2003, s. 305). V porovnání s francouzským prezidentem je tedy výsledné skóre prezidenta České republiky poměrně nízké, avšak vzhledem k průměru všech zemí označené jako poloprezidentské režimy, není skóre České republiky příliš pod průměrem. Navíc země jako Rakousko či Island, které byly například Maurice Duvergerem jako poloprezidentské režimy označeny (Duverger, 1980, s. 165), dosahují v Siaroffově analýze nižšího skóre jak Česká republika¹⁸. Nyní je však také důležité podívat se na průměrné skóre prezidentské síly v kategorii parlamentních režimů. Do této kategorie bylo zahrnuto 41 států, jejichž průměrná prezidentská síla byla 1,49 a medián se rovnal hodnotě dva (Siaroff, 2003, s. 305). Česká republika má tedy v konečném výsledku nejbližší průměru prezidentské síly v parlamentních režimech. Ještě jednou si však dovoluji zmínit, že bodový rozptyl v rámci kategorie poloprezidentských režimů byl velmi výrazný, tudíž i zde by Česká republika mohla mít své místo.

¹⁸ To ostatně podporuje tvrzení Giovanni Sartoriho, který se přiklání k názoru, že Rakousko i Island by měly být z výčtu poloprezidentských režimů vyřazeny (Sartori, 2011, s. 134). Je však nutno dodat, že jeho definice je velmi přísná a zahrnuje jen velmi malý výčet zemí.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo odhalit, zdali Česká republika stále spadá do kategorie parlamentních režimů, či již splňuje prvky, díky kterým bychom ji mohli zařadit do režimů poloprezidentských. Za účelem zjištění našeho cíle byla v práci provedena komparace Páté Francouzské republiky, Německé Spolkové republiky a České republiky. Jako první jsme aplikovali jednotlivé definice Maurice Duvergera, Roberta Elgieho a Giovanni Sartoriho na námi vybrané země. To vedlo k odhalení, že Česká republika sdílí více prvků s Francouzskou Pátou republikou, což by reprezentantem semiprezidencialismu. Jako příklad bychom mohli uvést kritérium všeobecné volby prezidenta, historickou tradici silných prezidentů, duální exekutivu a další. Problematickým bodem však zůstávalo kritérium značných prezidentských pravomocí. Z tohoto důvodu bylo provedeno měření prezidentské síly dle metody Alana Siaroffa. Na úvod měření jsme provedli re-kategorizaci České republiky skrze odpovědi na tři základní Siaroffovy otázky. Vzhledem k těmto odpovědím se Česká republika od původního měření posunula do kategorie, kterou můžeme považovat za poloprezidentské režimy. Důležité je však zmínit, že jediným důvodem, proč byla zařazena do této kategorie, je zavedení všeobecné prezidentské volby. Co se týká samotného měření, zaznamenali jsme rovněž určité rozdíly oproti původní Siaroffově analýze. Páté Francouzské republice jsme po přezkoumání jednotlivých kritérií přidělili o jeden bod navíc, celkově tedy získala osm bodů, což je takřka nejvyšší skóre. Česká republika rovněž zaznamenala posun, kdy její bodové ohodnocení vzrostlo v porovnání s původní analýzou o dva body. Nyní je tedy prezidentská síla hodnocena hodnotou tři. V případě Německé Spolkové republiky jsme žádný rozdíl nezaznamenali. Faktem však zůstává, že v rámci komparace prezidentské síly se Česká republika blíží spíše Německu, tedy parlamentnímu režimu. Nutno je však dodat, že v rámci původní Siaroffovy analýzy jsme mohli pozorovat velmi široký rozptyl prezidentské síly v kategorii poloprezidentských režimů. Na bodové škále nula až devět určité státy zaznamenaly skóre jedna, jiné naopak skóre osm. Celkový průměr poloprezidentské kategorie byl pět bodů, čemuž se Česká republika již blíží více. Na druhou stranu, průměrné skóre prezidentské síly v parlamentních režimech se rovnalo hodnotě 1,49. Česká republika se tedy vzhledem k prezidentské síle řadí spíše k zemím s parlamentním režimem.

Výsledek měření nás na jednu stranu příliš nepřekvapil, jelikož mimo zavedení přímé prezidentské volby nedošlo vzhledem k prezidentovi republiky k dalším významným změnám. Navíc jak zmiňuje Michal Kubát „Samotné přímé a všeobecné volby prezidenta poloprezidencialismus nedělají“ (2014, s. 143). Na druhou stranu autoři jako Duverger, Pasquino, Elgie a další toto kritérium za důležité považují (Hloušek, Kopeček, & Šedo, 2018, s. 101). Prezident díky přímé volbě získává větší legitimitu, která je odvozena přímo od lidu. Díky tomu by se tedy mohl snažit překračovat své pravomoci a zvětšovat pole působnosti (Eliášová, 2012). To se ostatně potvrdilo a my můžeme pozorovat řadu oblastí, do kterých se nynější prezident Miloš Zeman snaží zasahovat. Otázkou však zůstává, zdali můžeme určité protiústavní aktivity brát v potaz při kategorizaci typu režimu (Kubát, 2014, s. 147). Nutno je ale také zmínit, že již před zavedením přímé prezidentské volby se vedly úvahy, jestli se Česká republika neblíží poloprezidentskému režimu (Brunclík & Kubát, 2016, s. 625-626). Zde sehrávají velmi důležitou roli další dva faktory, jedním z nich je již několikrát diskutovaná historická tradice silných prezidentů, druhým faktorem je však i samotná osobnost prezidenta. V tomto ohledu hraje Miloš Zeman významnou roli, aktivně se snaží zasahovat do politiky i společenského dění. Tedy i vzhledem k slabším ústavním pravomocem prezidenta Miloše Zemana nepovažujeme za slabého. Pravdou však ale zůstává, že jeho následovník se naopak může striktně řídit ústavou a nevyvíjet žádnou prezidentskou aktivitu. V tomto ohledu bychom se tedy přiklonili k tvrzení, že vzhledem k síle prezidenta hraje významnou roli i to, jakou osobností prezident je (Kubát, 2003, s. 308).

Další výzkum by se mohl zaměřit na aplikaci rozdílných definic na případ České republiky, také by mohl vycházet z jiné metody měření. Každá z těchto prací by totiž poskytla alespoň určitý nový vhled do dané problematiky. Nejideálnější formou by byla snaha vytvořit vlastní metodu, která by se snažila odstranit nedostatky metod předchozích, a naopak by vycházela z jejich výhod. Avšak vytvoření takové metody, která nezohledňuje pouze ústavu, ale i reálnou praxi, a to i vzhledem k historické tradici a specifickým národním faktorům, je velmi obtížné.

Vybraná literatura nám byla dobrým základem pro naše zkoumání. Zejména tituly Maurice Duvergera, Roberta Elgieho a Giovanni Sartoriho nám pomohly odhalit, jak přistupovat k poloprezidentským režimům. Důležité poznatky jsme mohli získat nejen z výhod jejich definic, ale naopak i z jejich nedostatků. Základem k pochopení síly prezidenta v daných státech bylo také znění jejich ústav. Ústava totiž udává pravidla, která svým dílem určují hranice prezidentské moci. Informace o fungování vybraných států byly získány od autorů zabývajících

se danou tematikou. Jednalo se například o Petra Fialu, Martina Jeřábka, Vladimíru Dvořákovou, Michela Perottina, Ondřeje Preusse a další. Aktuální politické dění vycházelo převážně z věrohodných internetových zdrojů, které posloužily jako doplnění řady témat, zejména těch nejnovějších. Tyto zdroje jsou přínosné především z důvodu pokrytí aktuálních témat, která dosud nejsou zpracována v odborných publikacích. Důležité je také zmínit díla českých autorů, která nám poskytla důležité informace ohledně České republiky, zavedení přímé volby a celkové kategorizaci režimu.

V konečném výsledku tedy naše hypotéza, která zní „Zavedení přímé volby prezidenta netransformovalo Českou republiku na režim poloprezidentský“ byla potvrzena. Je však nutno dodat, že se nejedná ani o režim typicky a striktně parlamentní, jelikož zde existují prvky, které se parlamentnímu režimu vymykají. Jedná se například o všeobecnou prezidentskou volbu, historickou tradici silných prezidentů, prezidentský aktivismus a samotnou osobnost prezidenta. Navíc skóre Českého prezidenta je vyšší než v určitých zemích, které například Maurice Duverger za poloprezidentské označil. Bakalářská práce tedy dochází k závěru, že Česká republika je stále režimem parlamentním, avšak s přítomností určitých prvků, které ji posouvají od ideální formy parlamentarismu.¹⁹

¹⁹ To obdobně zmiňuje i Miloš Brunclík, který říká, že Česká republika je stále parlamentním režimem, ale přímá volba prezidenta ji posunula od ideální formy parlamentarismu (Brunclík in Brunclík & Kubát, 2014, s. 122).

Prameny a literatura

Antoš, M. (2011). Pravomoci prezidenta republiky po zavedení přímé volby. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 57(4), 27–41. Dostupné z https://karolinum.cz/data/clanek/808/Iurid_4_2011_02_antos.pdf

BBC. (2019, 7. únor). *France profile – Timeline*. BBC. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-europe-17299605>

Boring, N. (2016, leden). *National Parliaments: France*. Library of Congress. Dostupné z <https://www.loc.gov/law/help/national-parliaments/france.php>

Brunclík, M., & Kubát, M. (2014). Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů. *Středoevropské politické studie*, 16(2-3), 118–136. 10.5817/CEPSR.2014.23.118

Brunclík, M., & Kubát, M. (2016). Česká demokratický režim po roce 2012: přechod k poloprezidencialismu?. *Sociologický časopis*, 52(5), 625–646. <http://dx.doi.org/10.13060/00380288.2016.52.5.27>

Bureš, J., Charvát, J., Just, P., & Štefek, M. (2012). *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada Publishing. Dostupné z <https://books.google.cz/books?id=z3bCIquhC3QC&printsec=frontcover&key=AIzaSyDIPfI89JdFhWBVsMVsavVo6aNh057xITc#v=onepage&q&f=false>.

ConstitutionNet. *Constitutional history of France*. ConstitutionNet. Dostupné z <https://constitutionnet.org/country/france>

ČT24. (2017a, 19. dubna). Může být dočasným diktátorem, jindy ho ale upozadí parlament. Jaká bude síla nové hlavy Francie?. ČT24. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2086425-muze-byt-docasnym-diktatorem-jindy-ho-ale-upozadi-parlament-jaka-bude-sila-nove-hlavy>

ČT24. (2017b, 11. květen). Sobotka začne s experty chystat žalobu na Zemana. ČT24. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2115429-sobotka-zacne-s-experty-chystat-zalobu-na-zemana>

ČT 24. (2019, 11. září). Zeman chce, aby Česko přestalo uznávat Kosovo jako samostatný stát. ČT24. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2921150-zeman-chce-aby-cesko-prestalo-uznavat-kosovo-jako-samostatny-stat>

Deutscher Bundestag a. *Dr. Frank-Walter Steinmeier, SPD*. Deutscher Bundestag. Dostupné z https://www.bundestag.de/webarchiv/abgeordnete/biografien18/S/steinmeier_frank_walter-258964

Deutscher Bundestag b. *Volba spolkového prezidenta*. Deutscher Bundestag. Dostupné z <https://www.bundestag.de/cz/parlament/wahl-bundespraesident-inhalt-638938>

Dostál, V., & Borčany, V. (2018). *Role prezidenta v zahraniční politice po zavedení přímé volby*. Asociace pro mezinárodní otázky. Dostupné z webové stránky AMO/Dostupné z https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/01/AMO_role-prezidenta-v-zahranicni-politice-po-zavedeni-prime-volby.pdf

Dupoirier, E., & Sauger, N. (2010). Four rounds in a row: The impact of presidential elections outcomes on legislative elections in France. *French Politics*, 8(1), 21–41. Dostupné z www.cevipof.fr/fichier/p_publication/971/publication_pdf_fp200941a.1.pdf

Duverger, M. (1980). A New Political System Model: Semi-Presidential Government. *European Journal of Political Research*, 8(2), 165–187. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1980.tb00569.x>

Dvořáková, V. (2008). *Základní modely demokratických systémů: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica.

DW. (2006, 15. prosinec). German President Under Fire for Political Interventions. DW. Dostupné z <https://www.dw.com/en/german-president-under-fire-for-political-interventions/a-2272077>

Elgie, R. (1999). The Politics of Semi-Presidentialism. In R. Elgie (Ed.), *Semi-Presidentialism in Europe* (s. 1–21). Oxford: Oxford University Press. 10.1093/0198293860.003.0001

Eliášová, K. (2012, 8. února). Přímou volený prezident se může prosadit na úkor vlády, obává se politolog Lebeda. *Hospodářské noviny*. Dostupné z <https://domaci.ihned.cz/c1-54654430-primo-voleny-prezident-se-muze-prosadit-na-ukor-vlady-obava-se-politolog-lebeda>

Élysée. *Emmanuel Macron In office*. Élysée. Dostupné z <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron>

Fiala, P. (1994). *Politický systém Spolkové republiky Německo*. Brno: Masarykova univerzita.

Fortin, J. (2012). Measuring presidential powers: Some pitfalls of aggregate measurement. *International Political Science Review*, 34(1), 91–112. <http://dx.doi.org/10.1177/0192512111421357>

Fižová, V. (2013, 7. srpna). Rusnokův kabinet důvěru nezískal, neexistuje však ani stojednička. *Deník*. Dostupné z https://www.denik.cz/z_domova/ziska-rusnokova-vlada-duveru-dosnemovny-zavita-i-prezident-zeman-20130807.html

Frye, T. (1997). A politics of institutional choice: Post-communist presidencies. *Comparative Political Studies*, 30(5), 523–552. doi:10.1177/0010414097030005001

Havel, T. (2018, 24. květen). *Role prezidenta republiky při utváření a ustavení vlády v ČR, polo-prezidentský systém a minoritní demokracie*. Právní prostor. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/role-prezidenta-republiky-pri-utvareni-a-ustaveni-vlady-v-cr-polo-prezidentsky-system-a-minoritni-demokracie>

Herc, T. (2011). *Prezident České republiky* (Disertační práce). Karlova univerzita, Praha.

Hloušek, V., Kopeček, L., & Šedo, J. (2018). *Politické systémy*. Brno: Barrister & Principal Publishing.

Hrachová, S. (2007). *Francie – volby 2007*. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Dostupné z webové stránky PSP/Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3>

iDNES. (2005, 4. listopadu). Klaus jmenoval Ratha ministrem zdravotnictví. *iDNES*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-jmenoval-ratha-ministrem-zdravotnictvi.A051104_110659_domaci_ad

iDNES. (2019, 11. září). Zeman chce odvolat uznání Kosova. Vládnou mu váleční zločinci, míní. *iDNES*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/milos-zeman-srbsko-kosovo-odvolani-uznani-samostatnosti.A190911_124431_zahranicni_kha

Jakl, L. (2017, 24. leden). *Publikace IVK č. 32: Veta prezidenta Václava Klause*. Václav Klaus. Dostupné z <https://www.klaus.cz/clanky/4060>

Jeřábek, M. (2010). *Srovnání politických systémů Německa a Rakouska*. Plzeň: Adela – Grafické studio.

Klíma, M., Novák, M., Kubát, M., & Lebeda, T. (2011, květen). *Přímá volba prezidenta republiky: důvody, podmínky, důsledky*. Příspěvek prezentován na konferenci Ústavně-právního výboru Senátu a Stálé komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury, Praha, Česká republika. Dostupné z <https://www.senat.cz/doc2html/870012515/index.html>

Klokočka, V. (2006). *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde.

Kopecký, J. (2019, 17. ledna). Doporučení není ovlivnění, řekl Zeman. Přiznal snahu působit na soudce. *iDNES*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-soukup-tv-barrandov-tyden-s-prezidentem.A190117_192115_domaci_kop

Kopecký, J. (2013, 25. června). Vládu sestaví Rusnok, rozhodl Zeman. Postavil se proti stranám. *iDNES*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-predstavil-noveho-premiera-bude-jim-rusnok.A130625_145418_domaci_kop

Kouba, K. (2010). Prezidentské, poloprezidentské a parlamentní systémy demokracie. In P. Dočekalová & K. Švec (Eds.), *Úvod do politologie* (s. 119–139). Praha: Grada. Dostupné z https://www.researchgate.net/profile/Karel-Kouba-2/publication/285055811_Prezidentske_poloprezidentske_a_parlamentni_systemy_demokracie/links/565b59d108ae4988a7ba8196/Prezidentske-poloprezidentske-a-parlamentni-systemy-demokracie.pdf

Koudelka, Z. *Co (ne)může prezident v zahraniční politice?*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Dostupné z <https://www.cdk.cz/co-nemuze-prezident-v-zahranicni-politice>

Koudelka, Z. (2011). Kontrasignace. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 19(2), 118–124. Dostupné z <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6357>

Krouwel, A. (2003). Measuring presidentialism of Central and East European countries. *Working Papers Political Science*, (2), 1–22. Dostupné z

<https://research.vu.nl/en/publications/measuring-presidentialism-of-central-and-east-european-countries>

Kubát, M. (2003). Přímá volba prezidenta v České republice?. In J. Kysela (Ed.), *Deset let Ústavy České republiky* (s. 299–314). Praha: Eurolex Bohemia.

Kubát, M. (2014). Jak definovat poloprezidentský režim?. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 60(1), 137–152. Dostupné z https://karolinum.cz/data/clanek/536/Iurid_1_2014_12_Kubat.pdf

Kubát, M. (2015). Giovanni Sartori: empirický a angažovaný politolog v přespříliš empirické a pramálo angažované politické vědě. *Acta Politologica*, 7(1), 12-27. Dostupné z <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00842.pdf>

Kuta, M., Němec, J., & Pecháček, Š. (2013). *Způsoby jmenování vlády*. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Dostupné z webové stránky PSP/Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=4>

Lijphart, A. (1971). Comparative Politics and the Comparative Method. *The American Political Science Review*, 65(3), 682-693. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/1955513?seq=1>

Martykánová, Z. (2007). *Německo – volby 2005*. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Dostupné z webové stránky PSP/Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3>

McGregor, J. (1994). The presidency in East Central Europe. *RFE/RL Research Report*, 4(2), 23–31.

Metcalf, K. L. (2000). Measuring Presidential Power. *Comparative Political Studies*, 33(5), 660–685. <http://dx.doi.org/10.1177/0010414000033005004>

Ministerstvo vnitra. *Kdo je kdo – orgány odpovědné v ČR za vnitřní bezpečnost*. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/mvcren/article/kdo-je-kdo-organy-odpovedne-v-cr-za-vnitri-bezpecnosti.aspx>

Ministerstvo zahraničních věcí. (2021, 4. únor). *Volby do Poslanecké sněmovny České republiky 2021*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z https://www.mzv.cz/taipei/cz/viza_a_konzularni_informace/konzularni_informace/volby/volby_do_poslanecke_snemovny_ceske.html

Nordsieck, W. (2017a). *France*. Parties and Elections. Dostupné z www.parties-and-elections.eu/france.html

Nordsieck, W. (2017b). *Germany*. Parties and Elections. Dostupné z www.parties-and-elections.eu/germany.html

Norsk senter for forskningsdata. *France Background*. Norsk senter for forskningsdata. Dostupné z https://o.nsd.no/european_election_database/country/france/introduction.html

Pehe, J. (1998, 1. červen). *Role prezidenta v českém ústavním systému*. www.pehe.cz. Dostupné z www.pehe.cz/clanky/1998/role-prezidenta-v-ceskem-ustavnim-systemu

Pehe, J. (2003, 12. květen). *Kdo dělá zahraniční politiku?*. www.pehe.cz. Dostupné z www.pehe.cz/clanky/2003/kdo-dela-zahranicni-politiku

Perottino, M. (2005). *Francouzský politický systém*. Praha: Slon.

Perknerová, K. (2021, 25. dubna). Rozpuštění sněmovny: Zeman nezná Ústavu ČR, nebo schválně mate veřejnost. *Deník*. Dostupné z https://www.denik.cz/z_domova/milos-zeman-vlada-snemovna-ustava-20210425.html

Popovič, L. (2020, 18. září). Volby v ČR: Kdy budou ty příští a jaké nás v dalších letech čekají. *Novinky*. Dostupné z <https://www.novinky.cz/volby/clanek/volby-v-cr-kdy-se-voli-v-pristich-letech-a-jake-volby-nas-cekaji-40336246>

Pražský Hrad. *Životopis*. Pražský Hrad. Dostupné z <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/tomas-garrigue-masaryk/zivotopis>

Prášil, J., Dvořák, P., Eberle, J., & Staszkiwicz, M. (2011). *Zahraniční politika Německa na začátku 21. století*. Praha: AMO. Dostupné z <https://www.amo.cz/zahranicni-politika-nemecka-na-zacatku-21-stoleti/>.

Preuss, O. (2011). Přímá volba prezidenta jako esenciální znak poloprezidentské formy vlády ve Francii?. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 57(4), 151–163. Dostupné z https://karolinum.cz/data/clanek/818/Iurid_4_2011_12_preuss.pdf

Sartori, G. (2011). *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Slon.

Siaroff, A. (2003). Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction. *European Journal of Political Research*, 42(3), 287–312. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00084>

Stepan, A., & Skach, C. (1993). Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarism versus Presidentialism. *World Politics*, 46(1), 1–22. Dostupné z

www.brooklyn.cuny.edu/web/aca_socialsciences_polisci/150422_IA_Comps_StepanSkachParliamentary-V-Presidential.pdf

Syllová, J. (2011). Vliv přímé prezidentské volby na celistvost zahraniční politiky České republiky. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 57(4), 43–52. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/809/Iurid_4_2011_03_syllova.pdf

Šedo, J. (2013). *České prezidentské volby v roce 2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).

Ústava České republiky. Dostupné z <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Ústava Německé Spolkové republiky. Dostupné z <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/basic-law-470510>

Ústava Páté Francouzské republiky. Dostupné z https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/anglais/constiution_anglais_oct2009.pdf

Šedová, P. (2012). Rozdíl mezi parlamentní a semiprezidentskou formou vlády z hlediska tradičního institucionalismu a neoinstitucionalismu. *Slovak Journal of Political Sciences*, 12(4), 336–353. Dostupné z [sjsps.fsvucm.sk/Articles/2012_4_3.pdf](https://www.fsvucm.sk/Articles/2012_4_3.pdf)

Vachtl, J. (2021, 21. ledna). Svévolný výklad ústavy, ale nepřekvapil nás, reaguje opozice na Zemana. *iDNES*. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/milos-zeman-volby-doposlancecke-snemovny-jmenovani-premiera-opozice-koalice.A210121_102447_domaci_chnl

van Cranenburgh, O. (2008). 'Big Men' Rule: Presidential Power, Regime Type and Democracy in 30 African Countries. *Democratization*, 15(5), 958-973. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/13510340802362539>.

Vláda České republiky. (2010, 29. listopad). *Přímá volba prezidenta*. Vláda České republiky. Dostupné z <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/prima-volba-prezidenta--78534/>

Vláda České republiky. *Vláda Jiřího Rusnoka (10.07.2013 – 29.01. 2014)*. Vláda České republiky. Dostupné z <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2013-cr/jiri-rusnok/prehled-clenu-vlady-jiriho-rusnoka-13-07-2013---29-01-2014-115419/>

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá postavením prezidenta České republiky v komparaci s postavením prezidentů Francie a Německa. Francouzský prezident byl vybrán, jelikož Francouzská Pátá republika je považována za typický poloprezidentský systém se silným prezidentem. Spolková republika Německo naopak představuje režim parlamentní, kde je prezident převážně symbolickou postavou. Podnětem ke zkoumání tohoto tématu jsou rozdílné pohledy autorů na kategorizaci České republiky do určitého typu režimu, jež se objevily zejména po zavedení přímé prezidentské volby v roce 2012. Hlavním cílem práce je tedy zjistit, zdali Česká republika stále splňuje prvky parlamentního režimu, v němž je prezident spíše slabý, či by se její režim dal označit jako poloprezidentský. Komparace postavení prezidentů probíhá ve dvou částech. V první z nich aplikujeme definice vybraných autorů, kterými jsou Maurice Duverger, Robert Elgie a Giovanni Sartori na jednotlivé země s cílem zjistit, s jakým státem má Česká republika více společných prvků. Ve druhé části vycházíme z metody měření prezidentských pravomocí Alana Siaroffa. Jeho metoda dichotomicky hodnotí devět indikátorů, díky čemuž jsme schopni bodově zachytit sílu prezidentů v námi vybraných státech. Výsledné hodnoty jsou následně komparovány, čímž zjistíme, zdali se český prezident blíží spíše prezidentu Francie či Německa. Konečný výsledek nám následně odhaluje, že Česká republika je stále parlamentním režimem, avšak s určitými prvky, které se klasickému parlamentnímu režimu vymykají. Česká republika je tedy posunuta od ideální formy parlamentarismu.

Abstract

This bachelor thesis is focused on the position of the President of the Czech Republic in comparison with the position of the Presidents of France and Germany. The French President was chosen because the French Fifth Republic is considered to be a typical semipresidential system with a strong President. The Federal Republic of Germany, on the other hand, is a parliamentary regime where the President is a largely symbolic figure. The impetus for researching this topic are the author's differing views on the categorization of the Czech Republic into a certain type of regime, which emerged especially after the introduction of direct presidential election in 2012. Therefore, the main objective of the work is to determine whether the Czech Republic still meets the elements of a parliamentary regime in which the president is rather weak, or a regime that could be described as semipresidential. Comparing the positions of presidents is divided into two parts. In the first part, we apply the definitions of selected authors, which are Maurice Duverger, Robert Elgie and Giovanni Sartori, on each separate

country, to find out what state the Czech Republic has more elements in common with. The second part is based on Alan Siaroff's method of measuring presidential power. His method dichotomically evaluates nine indicators, these enable us to indicate the power the Presidents in our chosen states hold. The resulting values are then compared, thus, determining whether the Czech President is closer to the President of France or Germany. The final result subsequently reveals to us that the Czech Republic is still a parliamentary regime, but with certain elements outside of the classical parliamentary regime. The Czech Republic has therefore moved away from an ideal form of parliamentarianism.